

- 1.) De Concepto renovata ordinationis Cameralis. R. Lincke.
- 2.) De Schultetis, Heimburgis, et Scabinis paganicis. R. Hartung.
- 3.) De Dicasterio Camerali Aulico Rotwilensi. R. Bethmann.
- 4.) De Libertate Statuum Imperii. R. Lynckero.
- 5.) De iniqua oppositione Jurium Majestaticorum Superioritatis territorialis, et Reservatorum Imperatoriorum. R. Thomasio.
- 6.) De Superioritate Territ. civitatum Imperialium. R. Wildvogel.
- 7.) De Superioritate Territoriali. R. Lynckero.
- 8.) De Præcedentia. R. Coccejo.
- 9.) De Commissario Imperiali ad negotia Statg. R. Lyncker.
- 10.) De libertate Germanorum exteris militandi. R. Hornio.
- 11.) De Redintegratione Circulorum S. R. Imperii. R. Lynckero.
- 12.) De potestate Electorum & Principum Imperii circa Jus Nobilitatis subditis suis conferendi. R. Tropanneger.
- 13.) De Successione in Germania Territoria. R. Titio.
- 14.) De civitatum dispari nexu cum S. R. Imperio. R. Ludwig.
- 15.) De Idiome Imperiali. R. Lynckero.
- 16.) De Localibus. R. Müller.
- 17.) De solutione minoris Summa in deductione Majoris.
R. Müller.
- 18.) De instrumentis privatis eorumque probatione. R. Müller.

- 19.) De Executione provisionali. R. Müller.
- 20.) De prohibita a Testatore Trebellianica. R. Müller.
- 21.) De Redemptore litis alienae. R. Müller.
- 22.) De Absurdo. R. Müller.
- 23.) De Frigulo. R. Müller.
- 24.) De Fide fracta. R. Müller.
- 25.) De iusta aetate. R. Müller.
- 26.) De Constituto possessorio. R. Müller.
- 27.) De nova causa. R. Müller.
- 28.) De Rationibus in Follie. R. Müller.
- 29.) Beati possidentes. R. Müller.
- 30.) De Bene Merito. R. Müller.
- 31.) De Securitate Metuentium. R. Müller.
- 32.) De Obligatione sub infamia. R. Müller.
- 33.) De Philantia. R. Müller.
- 34.) De Iure inventi thesauri. R. Müller.

Sammelhol 11

DISSERTATIO
DE
JOCALIBUS

Vom

Weiber = Schmuck

Quam

In Illustri Academia Salana

PRÆSIDE

PETRO MÜLLERO,

U. J. D. & Prof. Publ.

In Jctorum Auditorio

ad d. Maj.

Publicæ ventilationi submittit

AUTOR

CASPARIUS Breuking /

Hallens. Sax.

JENÆ, Literis Müllerianis Anno 1680.

10.

Illustri, Magnifico atque Summo

VIRO

DN. JOACHIMO
MARTINO *Unversärthen/*

ICto ac Oratori inter alios seculi sui Consum-
matissimo, Serenissimi ac Eminentissimi Archi-Episco-
pi Magdeburgensis & Primatis Germaniæ, Domini Au-
GUSTI, Ducis Saxonæ, Juliæ, Cliviæ ac Montium
&c. Sanctioris Consilii Senatori Excellen-
tissimo & Cancellario Merentissimo.

Domino ac Patrono Meo omni ho-
noris cultu ætatem maectando

Alteram hanc Dissertationem

In mei meorumque Studiorum recommenda-
tionem obsequiosissima mente

Sisto ac Offero.

ILLUSTRIS DOMINE, PATRONE
MAGNIFICE!

Tantus est Tuus in me favor, tanta
fuere beneficia, quibus per in-
tegrum quinquennium, quo Tuo
indignus fruebar hospitio, me
obruisti, ut non obligaris Tibi,
DOMINE, me iis ipsis sed & manciparis; Quare
non possum non quin & Tibi, PATRONE SUMME,
hoc pignus, quo me Tibi jam ante mancipatum
arctius obstringam, offerrem. Suscipe itaque
ingenuæ devotionis munus. Tolle, DOMINE,
exiguum huncce ingenii mei partum supplici-
ter ad pedes Tuos devolutum, sacrâ manu,
fronte serenâ, Deum hac in re imitando, qui in
sublimi residet, humilia tamen non despicit;
Ita vale Feliciter! PATRONE, Vive in seculi Tui
decus, Vive Principibus, Vive Patriæ Vive &
mihi

Dabam Jene
die 25. Maji
A. C. 1680.

Illustris Tue Magnificentia

ero moriorque

addicissimus Client

Casparus Creuzing/ Autor.

Cum Deo!

PROOEMIUM.

Mulierculas politas, astuta ista animalia, quæ viris, quibus retia ad amoris cassam tendunt, variis norunt imponere modis, præsertim emtâ facie & pulcritudine per artem quaesitâ, lepidè depingit Taubman, in

Gynæc. poëtic. pag. 585.

Cum pulcerrima sit, plus quàm pulcerrima dicî

Expetit, & forma nescit habere modum.

Adsciscit mercata sui simulamina vultus,

Excitet ut majus vis geminata decus.

Æstuat ipsa sui vehemente cupidine, & audit

Judicium speculi terq, quaterq, sui.

Nec toties vidisse sat est, iuvat usque morari,

Seque sub aspectum saepe vocare suum.

Fingit, diffingit; format deformat: & aptum est

Nil satis: & repetit non tamen apta magis.

Neque id satis est; Præterea ornamentis, quò incedant splendidiore, nulli solent parcere sumtui, nec Virgines solùm, sed maritata quoque, non obstante sæpius ætate, volunt cristas de capite, & varia illa ornamenta ex auribus deponere. Quibus tamen tantùm abest, ut ornatiores fiant, ut etiam deformiores inde & magis rancidæ appareant. Quid enim sunt ejusmodi ornamenta aliud, quàm vexilla superbiæ, & nidi luxuriæ? Et quæ nimium exornari postulant femina, virum rapere docent, dum loculos ejus exhauriunt, inquit M. Cato apud Livium *dec. 4. lib. 4.* Revera enim quicquid muliebris mundus vocatur, *Sarcina viriles* sunt, teste Seneca *lib. 1. natur. quæst.* Nec prætermittenda est gravis sententia Euripidis, quâ pronuntiavit, mulierem, quæ ab-

sente

fente marito extra domum ad pulchritudinem se comit, referendam esse in album improbarum. Nihil enim eam cogere foris ornatum præ se ferre faciem, nisi quid mali quærat. Ut taceamus damnum quod ex isto vestium luxu nascitur. Facete Frider. Hoffmann. centur. 5. epigramm. 31. ludit:

Niteris eximio circumdare corpus amictu:

Et formam quovis fingere mense novam.

Hinc malè dilapidas partos, bona patria, nummos,

Est vestis loculi pestis acerba tui.

Id quod ipsum innuere voluit ille, qui pretiosas eas vestes & alia ornamenta repudians, quæ Dionysius Tyrannus dederat, ut filiabus suis donaret, respondit: filias suas eo ornatu deformiores futuras. Guazzius de civili conversat. edit. Reisner. dissert. 5. Et profectò honestæ matronæ intelligunt, verum esse quod vulgò dicitur: *freno inaurato equus melior non redditur*, & quòd maximè ornata sit illa, quæ cum possit, non tamen velit, præ aliis se ornare. Optimum mulierum ornamentum est morum probitate & elegantia florere, domi ut plurimum manere, labiis, oculis, genis, vinculum injicere, pedem limine non admodum frequenter efferre. Gregor. Nazian. Et uxorem Photionis, cum Jonica quapiam Athenas profecta, aureos illi torques, variisque gemmis distincta monilia, mundum sui corporis ostentasset, respondisse refert Plutarchus in vita Photionis: *Meum verò ornamentum est Photion. d. Christian. foemin. lib. 1.* Nobis impræsentiarum animus est de ornamentis muliebribus, quæ Doctores JOCALIA vocant, deque eorum usu imprimis & abusu, nec non aliis circa ea notabilibus exercitii liberioris gratia literis aliquid consignare publicæque ventilationi exponere. *Tu Deus coeptis clementer annue! Tu verò*

Zoile quid ructas? tetro quid ringeris ore?

Rutus & ructus non ego curo suos.

A 3

CAP.

CAP. I. QVID SINT JOCALIA.

SUMMARIA.

§. I. *Vocabulum Jocalium apud Classicos Autores non reperitur. Jocalia deducuntur à joco. II. Accipitur jocale à Scriptoribus pro munusculo, quod ex publicis libidinibus puellæ apud nonnullas gentes sibi quærunt. III. Synonyma referuntur. Quomodo differant à Gerada, à Mundo muliebri, à Vestibus. IV. Quid sint jocalia.*

§. I.

Vocabulum *Jocalium* apud classicos Autores hætenus reperire non licuit, Frider. Taubmann. ad Plautum in *Aulular.* act. 3. sc. 5. n. 51. pro nugis usurpatum dicit, ibi: *Nugivendos* Plautus dicit voluit omnes eos, qui aliquid mulieribus vendant, nam omnia, quibus matronæ utuntur, *Nugas* voluit appellari. Toti *χλιδῶνες* muliebres, quæ vulgo *Jocalia* vocamus, veteribus dicebantur *Nugæ* muliebres. Est ergo hæc vox barbara. Jurisconsultos hætenus in eo sensu, quo ornamenta muliebria denotantur, accepisse ex Gailio lib. 2. obs. 91. Besoldo in *thesaur. pract. voc. jocalia* constat. Deducuntur verò *Jocalia* à *joco*, hoc est, festivitate ac ludo, quasi ludicra, festiva ac hilaria munera dicta, Scipio Gentilis de *donat. inter vir. & uxor. lib. 2. cap. 25. in pr.* vel quod in actu acquisitionis jocus plerumque soleat intervenire, vel quod alius præter mulierem quæ sibi talia acquirit, ornamenta offerens ipse vel offerri curans non sine hilaritate quadam sit, vel eam in persona recipientis seu mulieris excitari intendat sibi que eam persuadeat.

§. II. Accipitur *Jocale* à Scriptoribus pro munusculo, quod ex publicis libidinibus puellæ sibi apud nonnullas gentes licitè quæsierunt, quo futurum bearent maritum. Memorabile est, quod hanc in rem de Regionis Tartaricæ Tebeth incolis & accolis recenset M. Paulus Venetus lib. 2. c. 37. *Nullus vir, inquit, ducit uxorem virginem, sed si quam ducere instituit, necesse est, ut prius à multis viris sit cognita: ajunt enim mulierem non esse conjugio aptam nisi prius fuerit stuprata. Unde quando viatores &*
adve-

advene aliunde venientes hanc transeunt regionem, & quietis gratia tabernacula sua ponunt, mulieres ejus loci habentes filias nobiles ducunt illas ad peregrinos, aliquando viginti, quandoque triginta aut plures juxta numerum advenarum, rogantes eos, ut quilibet unam e virginibus sibi associet, atque concubitu ejus fruatur, quamdiu illic manserint. Illi igitur matronarum precibus victi deligunt sibi ex puellis, quas volunt, nullam secum abducere permittuntur, sed parentibus fideliter restitunt. Exigit etiam puella ab eo, qui eam defloravit, JOCALE aliquod sive munusculum, quod ostendere possit, ceu argumentum sue deflorationis. Et que à plurimis viris fuit amata atque corrupta & multa habuerit JOCALIA, que ostendat procis, hæc nobilior habetur faciliusque & honorificentius maritari potest. Et quando honorificè vult incedere, suspendit ad collum amatorum insignia, quantoque pluribus fuit grata, tanto majori honore digna judicatur. Porro sumitur pro ornamentis muliebribus, seu rebus pretiosis ad ornatum tantum pertinentibus, ut uxor cultior & elegantior incedat Gail. d. lib. 2. observ. 91. n. 2.

§. III. Jocalia à DD. etiam appellantur ornamentum muliebre, ornatus muliebris, suppellectilis muliebris Rauchbar, part. 2. qu. 19. Martialis ornamenta muliebria appellat Nugas: Ita peculiari-ter ea antiqui vocabant, vana prorsus inutiliaque, atque futilia. Tiraq. in leg. 3. connubial. n. 11. vid. §. 1. h. c. Nonnullis Jocalia veniunt nomine Utensilium Landrecht lib. 1. in art. 5. & 24. & Gerade Goldbec. d. Gerada in proem. n. 6. Verum magis abusivè, quam propriè, Wilhelm. Schmuck tract. d. Gerada diff. 1. th. 6. cum utensilia non tantum complectantur suppellectilia, verum etiam esculentia l. 12. §. 28. ff. d. instr. vel instrum. legat. Columella d. re rustica lib. 11. c. 6. at esculentia quis inter jocalia referet? Gerada est matrisfamilias instrumentum, ac præter ea, quæ ad ornatum mulieris faciunt, aliis variis corporibus constat. In vernacula lingua dicuntur Frauen-Zier / Weiber-Zierat / Weiber-Geschmuck vel Weiblicher Schmuck. Et distinguuntur Jocalia à mundo muliebri, quo mulier mundior fit: utpote sunt specula, matulae, lavatio, viscus, vasa ungentaria, & ipsa unguenta. Et potest mulier esse munda, non tamen ornata, ut solet contingere in iis, quæ se emundarunt in balneo Iotæ neque se ornarunt: & contra potest esse aliqua ex somno statim ornata, non tamen emundata l. 25. §. penult.

penult. ff. d. aur. argent. mund. &c. ibique Wefenbec. & Eckolt. §. 2. & 3. & à veste, cum hæc sit in victu *l. victus l. instratum d. V. S.* Nam vestis necessitati & cultui corporis inservit. Sed Ornamentum est, quod neque necessitatis, neque cultus gratia, sed ut ornatus sit corpus, non solum vestitui & cultui, verum ipsi quandoque corpori accedit. Gædd. ad *l. 75. ff. d. V. S.* Quam tamen differentiam Philippus Beroaldus vir multæ lectionis, uti eum Tiraquell. ad 3. *legem connubialem* appellat in *commentariis Apulejanis lib. 4. Asini aurei* suspectam habet, dicitque cum multo honore Ulpiani, hoc argutius videri, quam verius. Appellatione enim mundi muliebris apud Oratores, Historicos, Poëtas, non solum illa, quibus mundior fit fœmina, sed ea quoque, quibus ornatio, significantur, quod & nomen indicaret. Nam ut Plinius scribit *lib. 2. cap. 4.* quem *κόσμον* Græci nomine ornamenti appellaverunt, eum nos à perfecta absolutaque elegantia Mundum vocamus, quod nihil sit eo mundius, pulcrius, ornatus, citatque Beroaldus illud Livianum in *fin. lib. 2. bell. macedonic.* non aurum modò iis, sed & postremò vestem mundumque omnem muliebrem ademit. Lucilius neutro genere appellavit his versibus apud Gellium *lib. 4. cap. 1.*

*Legavit quidem uxori mundum omne, penumque,
Quod mundum atque penum: nam quis dijudices
istud?*

Idem propè scripsit ipse Beroaldus in Annotationibus in Columellam. Ast Catellianus Cotta, vir è nostris doctissimus in *suis memorabilibus*, in eo quidem memorabili, cujus initium est, *Undones, Cilicii*, Ulpiani sententiam secutus: Dabunt (inquit) veniam nobis Philippi Manes: quia licet apud Livium & Lucilium in dictis locis mundus capi posset pro quodam genere, non tamen per hoc statim damnandus fuit Ulpianus, qui in hoc melius & exquisitiùs proprietatem verbi declaravit. Oratores enim & Poëtæ laxiores sibi habenas reservarunt. Præterea Livii autoritas etiam nihil obest, imò probare videtur opinionem Ulpiani dum aurem & vestem, quibus ornatur mulier, à mundo distinguit. Sicut neque carmen Lucilii. Nec solus Ulpianus fuit in hac sententia, sed & Scævola, & Paulus significationis verborum maximi observatores ei quoque sententiæ subscribunt, ut est textus in *l. pediculis §.*

Titia

Titia ff. d. aur. argent. & Javolenus in l. Plautius & in l. si quis ita legaverit ff. eod. add. l. uxori quis ff. eod. l. heres meus §. uxori mea ff. de legat. 3. in quibus locis ponunt mundum & ornamenta, tanquam diversa. Quin etiam Romanorum doctissimus Varro lib. 4. d. latin. lingu. videtur & ejus esse sententiæ, ut inter mundum muliebrem & ornatum lata sit differentia: Dicit enim, Mundus muliebris dictus à munditia: Ornatus, quasi ab ore natus. Hinc enim maxime sumitur, quòd eam deceat. Tiraquell. d. l.

§. IV. Describi possunt Jocalia, quod sint res mobiles pretiosæ ad ornatum tantum pertinentes, ut mulier cultior & elegantior sit.

CAP. II.

QUÆNAM RES NOMINE JO- CALIUM VENIANT.

SUMMARIA.

§. I. Exprimuntur nonnulla ornamentorum muliebrum nomina. II. Inaures. Stalagmium. Plasta. Sitle. III. Armille, quæ vocant Brachialia. Bubalia. Psellion. Spinter. IV. Viriole. Spatalium. Ophis. V. Anuli præter signatorios. Cricus. VI. Aurum. Xenion. VII. Gemme, quarum nomina quædam referuntur. Q. Num vitrum tanquam pellucida materia referendum sit ad gemmas? VIII. Lapilli. IX. Margarite. X. Vista. Tania. XI. Mitra. Rigula. Caliptra. XII. Calautica. XIII. Acus. Discerniculum. Calamistrum. Calamides. XIV. Reticula. Retsola. Crobyle. XV. Crocufantia. XVI. Anademata. XVII. Rice & Ricule. Ampyx. XVIII. Umbella & Umbraculum. XIX. Spira. XX. Analectides. Maschalisteres. XXI. Torques. Ægis. Peristethion. XXII. Scrophion. Hermos. XXIII. Segmentum. Plocion. Peritrachelion. Isthmion. Perideræon. XXIV. Perisphyrion. Periscelides. Peripezia. Peripezides. Sandalia. XXV. Referuntur nonnulla jocalium nomina apud nos usitata. XXVI. Q. An vestes pretiosæ ad jocalia sint referendæ? Q. Num capillamentum scilitium, quod vocant paruken, ad jocalia pertineat? XXVII. Qua ratione Mitre à Jco in vestibus muliebribus numerentur?

B

§. I.

§. I.

Ulpianus in d. l. 25. §. 10. ff. de aur. argent. mundo, ornament. &c. nonnulla ornamenta muliebria exprimit, veluti *Inaures*, *Armillas*, *Viriolas*, *Anulos* præter signatorios, & omnia, quæ ad aliam rem nullam parantur, nisi corporis ornandi causa: quo ex numero etiam hæc sunt, *aurum*, *gemme*, *lapilli*, quia nullam in se utilitatem habent. *Vitæ*, *Mitra*, *Semimitra*, *Calantica*, *Acus cum margarita*, quam mulieres habere solent; *Reticula*, *Crocufantia*. *Margarita*, si non soluta sunt, vel qui alii lapides, siquidem exemptibiles sint, dicendum est ornamentorum loco haberi. Item *Anademata* l. 26. eod. Sed quis existimet. Idem omnia ornamenta expressisse? Mens Idem aut *Legumlatorum* non est, exemplorum relatione reliquas similes species excludere, cum exempla, quoad similia, non restringant l. 32. §. 6. ff. de aur. arg. l. 9. pr. ff. de supell. legat. sed declarent arg. l. 9. §. 5. vers. & licet municipium ff. de jur. & fact. ignor. l. 51. §. 2. ff. ad L. Aquil.

§. II. **INAURES** seu **MONILIA** sunt ornamenta, quæ aurium lobis inferuntur & ab aure pendent, græcis ἐνώτια, ἐπίβια, *Ohren-Zierd* / *Ohr-Ring*. Nam in oriente decus existimatur gestare aurum in auribus. Unde *Plautus in Epidem.* Non meministi me inaurem ad te afferre natali die? & *Plinius libro 9. cap. 55.* *Antonia Drusi Muræna* quam diligebat, inaures addidit. Cui simile est **STALAGMIUM**, de quo *H. Junius* ait, *Inaurium* genus esse crediderim oblongum, ex bacca pendula: à guttæ similitudine, quæ σαλαγμός Græcis dicitur. *Cælicius* apud *Festum*: Ex aure ejus *Stalagmium* habeo domi, vid. *Rœvard. l. 4. variar.* Ita *Seneca d. beat. vit.* *Quare uxor tua locupletis domus censum auribus gerit?* Idem; *Duc benè institutam, nec maternis inquinatam vitis: nec cujus auriculis utrinque bina patrimonia dependent.* *Taubm. ad Plaut. Menæchm. act. 3. sc. 3. n. 17.*

Amabo, mi Menæchme, inaures da mihi.

Facienda pondo duum nummum Stalagmina.

Ponuntur quoque **PLASTA** & **SITLÆ** à *Comicis* inter ornamenta aurium referente *Polluce lib. 5. c. 16.*

§. III. **ARMILLÆ**, quas *Friscianus* vocat **BRACHIALIA**, alii quoque **BRACHONIA**, aut **PERIBRACHONIA**, quemadmodum

dum Græcis *βραχιονίδια*, *Arm-Dierb*, *Arm-Bandlein* dicuntur ab armis, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. Unde arma ab his dependentia armillæ sunt vocata Liv. lib. 1. *Armillas*, inquit Festus, *ex auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant*, Rosin. edit. *Dempsterian. lib. 10. antiqu. Romanar. cap. 26. lit. C.* & Caspar Barthius lib. 49. *adversarior. cap. 7.* ait: Non illatinè *armus* pro *brachio* etiam dicitur, quod vel solæ *armilla* arguerint, quæ sanè non humeris, sed brachiis inseruntur. Palmerius teste Taubmann. *ad Plant. Truculent. act. 2. sc. 2.* locum istum:

*An eo bella es, quia accepisti? arme advenias, A. S.
nunc places!*

Jam, inquit, *armas* pro diminutivo *armellas*, ut *rusticus*, non male usurpat *Stratilax*. *Armeæ* enim & *armella*, eadem quæ *armie* & *armilla* &c. *Tertullian. d. pallio: Armillas, quas ex virorum fortium donis ipse quoque matronæ temere usurpassent omnium pudendorum conscias manus inserit.* & *Cyprian. d. habitu virginum: Non inferantur auribus vulnera, nec brachia includantur armillis.* Sunt etiam *BUBALIA ββαλία*, ornamenta mulierum, quæ circa manus feruntur; Horum meminit *Nicostratus Comicus*, & post eum *Clemens Alexandri pedag. lib. 2* Vocantur quoque *PSELLION*. Sic *Clitophon lib. 1. rer. gallicar.* memorabilem historiam refert de *Brenno* Galliarum Rege: Quod cum depopulatus *Asiam*, *Ephesum* adventasset, plebejam puellam adamaverit, quæ & ei concubitus & *Ephesi* prodicionem pollicita est, si mundum sibi muliebrem & *Psellia* traderet, quod annuit *Brennus*, & oravit milites, ut in avarissimæ puellæ gremium aurum, quod gestabant, immitterent, quo ea obruta perit. Est quoque armillæ genus *SPINTER*, quo mulieres utebantur in brachio summo sinistro, ut scribit *Sextus Pompejus lib. 17.* At *Priscianus lib. 5.* dicit, id significare aut fibulam in humeris, aut armillam. *Taubman. ad Plant. Menæchm. act. 3. scen. 3.*

§. IV. *VIRIOLÆ* sunt quoque ornamenta manuum, non colli, ex gemmis viridibus, ut putat *Baifius*. Hinc etiam constat *viriolas* ex auro factitari, Græci *ψίδια*, *κλάνια*, *περοτεία*.

VIRIÆ etiam dicuntur, ut probat ex Tertull. *de pallio* & Ambro *lib. 1. de Abrahamo*, Cujacius *lib. 10. obs. 17. in fin.* vid. Alciatum 4. *parerg. 8.* ex Isidoro Gothofred. *ad l. 14. ff. d. contrab. emt.* Viriolarum fit mentio *in d. l. 14. & l. ultim. ff. d. aur. argent.* ibi: *funerari me arbitrio viri mei volo, & inferri mihi quæcunque sepultura mee causa feram ex ornamentis lineas duas ex margaritis, & viriolas ex Smaragdis.* Huc referendum est SPATALIUM, de quo Plin. *lib. 13. c. 25.* tradit, hæc Spatalia à mulieribus confici è frutice plocamo. Id autem fuisse manuum ornamentum ostendit Tertullian. *lib. 1. d. cult. femin.* ibi: Nescio, an manus spatilio circumdari solita sit, & duritia catenæ stupescere sustineat. Est quoque OPHIS ornamentum manuum Polluci *lib. 3. c. 16.* à similitudine ut opinor serpentis dictum. Benè Clemens Alexand. *lib. 2. pedag. c. 12.* hæc memoratu digna habet: Quemadmodum Evam serpens decepit, ita etiam alias mulieres murænis muliebris aureus esca utens serpentis figura, in probra impellit; Nempe murænulas quasdam aureas & serpentes ad decorem effingens. Est autem *Murænula*, quod metallo in virgulas lentefcente quadam ordinis flexuosi catena contextitur: ex murænæ piscis imagine vocabulo conformato.

§. V. ANULI PRÆTER SIGNATORIOS ad jocalia pertinent. Ubi notandum: Romanos varia anulorum genera habuisse, id quod exinde patet, quod pro singulis anni partibus singuli fuerint annuli, ita ut *cerasina* gemma ver, *flava* æstatem, *rubea* autumnum, *candida* hiemem repræsentaret. Inter species anulorum alii fuerunt ad ornatum, alii ad signandum *l. 74. ff. d. Verb. Sign. l. 25. §. 10. ff. d. aur. argent.* Ubi *ad l. 74.* Jacob Rigos notat: Quod signatorius annulus non veniat appellatione ornamentorum, quia unumquodque sine, officio usuque suo ab alio distinguitur *l. 4. ff. d. pen. legat.* Hinc annulus signatorius non accedit rei venditæ, tanquam ornamentum *l. 25. §. 10. d. aur. argent.* Anuli species CRICUS, *Κρίκος*, circulus est. Apud Herodotum in Euterpe legimus *ἰσίων Κρίκους*, pro velorum anulis. Hinc pro ornamento ponitur. *add. Aristotel. lib. 7. polit. cap. 2.*

§. VI. AURUM gestare solent mulieres, eæque se ornare, præsertim olim in auribus, Lucillius:

--- *Aurum aures cuius vehementius ambit.*

Unde

Unde jocus Cicer. in Afrum: *Atqui aurem foratam habes.*
XENION est auratum capitis ornamentum Tiraquell. ad l. 3.
connub.

§. VII. GEMMÆ, corpora ista lapidea, purioris & subti-
lioris substantiæ, radiis luminaribus ut plurimum pervia, ad or-
namenta muliebria referuntur l. 19. §. 17. ff. d. aur. arg. ac appella-
tio gemmæ id designat, quod in aliquâ corporis parte pro pretio-
siori ornamento, quod hodiè *Kleinod* vulgò dicitur, gestatur,
vel appenditur l. 28. ff. de usufr. Pellucidæ autem materiæ referuntur
ad gemmas, veluti Smaragdi, Chrysolithi, Amethysti l. 19. §. 17. ff. d.
aur. arg. legat. Q. Num etiam *Vitrum*, tanquam pellucida materia
referendum sit ad gemmas? Negat. quia cum Jctus locutus sit de
materiis pellucidis, nativis, allegatis nativarum exemplis, exclu-
sisse videtur corpora pellucida factilia; & notabilis est inter gem-
mas & vitrum differentia: Gemmæ in litore maris legi & inveniri
dicuntur §. 18. Inst. d. R. D. l. 3. ff. eod. l. 1. §. 1. ff. d. acquir. vel amitt.
poss. Vitrum in furno vi ignis conflatur. Vitra à gemmis disertè
satis distinguuntur in l. 7. §. 1. ff. d. supellect. legat. Et Specula ad
mundum, Gemmæ ad ornamenta referuntur l. 25. §. 10. ff. de aur.
arg. mund. leg. Et quod supra de materiis omni ex parte pellucidis
dictum est, quod istæ saltem gemmarum nomine comprehendan-
tûr, non exinde semidiaphanæ excluduntur, quod patet ex d. l. 19.
§. 17. ubi Jctus Amethystas gemmis accenset, quæ plerumque co-
lore intensiori minusque pellucido tinctæ ipsis Opalis, qui semi-
diaphanis accenseri solent, opaciores nonnunquam apparent. Re-
feruntur inter gemmas *Adamas*, *Saphirinus*, *Smaragdus*, *Hyacin-
thus*, *Beryllus*, *Sardonyx*, *Sardus*, *Onyx*, *Chrysolithus*, *Amethystus*,
Ceraunius, l. 19. §. 17. ff. d. aur. arg. l. 16. §. 7. ff. d. public. & vectigal.
l. un. C. nulli licere in fren. & equestr. sell. Sc. lib. II. Crytalli ad
gemmas quoque pertinentis meminit Paulus in l. 3. §. 4. d. supellect.
legat. Præterea gemmis hodiè accensentur *Rubini*, *Balassii*, *Grana-
ti*, *Amandini*, *Prasii*, *Turcoides*, *Topasii*, *Opali*, *Jaspides*, *Nephritici*,
Chalcedoni & *Achates*, D. Reimers *disf. d. gemmaris* cap. 1. n. 31. Ha-
rum gemmarum, dummodo rudes non fuerint, l. 25. §. 11. ff. d. aur.
arg. mund. utilitatem in ornando consistere apparet ex d. l. 25. Ita
enim non solum cultus Imperatoris gemmis exornatur l. un. C. nulli
licer.

licer, in fren. sed & privatae personae in aures Smaragdis, l. pediculis
32. §. item cum in aures 8. ff. d. aur. arg. mammillarum ornamenta
Cylindris d. l. 32. §. ult. & ibi Gothofr. in voc. cylindrus ff. d. aur. argent.
mund. Viriolas seu manuum ornamenta Smaragdis l. ult. §. fin. ff.
d. aur. arg.

§. VIII. LAPILLI. Quamvis gemmae pleraeque pretiosiores
sint lapillis, distinguuntur tamen ab iis l. 19. §. 17. ff. d. aur. arg. §.
item lapilli 18. Inst. de rer. divis. Generali quidem appellatione & viles,
& pretiosi, & mediae conditionis lapides & lapilli continentur arg.
l. fin. §. 7. vers. lapis universus ff. d. publican. & vestig. Joh. Bolognetus
ad l. 1. n. 54. ff. d. acquir. vel amitt. poss. Specialiter vero extra gem-
mas caeteri viliores appellatione lapidum venire invaluit Bartol.
in d. l. fin. §. species ff. d. publican. Alciat. d. V. S. lib. 4. in refut. 28.
Laur. Valle, ubi gemmas & lapillos saepius quoque confundi au-
thoritate Catulli & Plinii probat, D. Reimer d. l. cap. 1. n. 3. Huc
spectant *Tantheuristi* seu quaedam ornamenta genera, lapillos quos-
dam a se dependentes habentia, sic dicti a motu gemmarum, ut
tradit Pollux, lib. 5. c. 16. Tiraquell. c. 1.

§. IX. MARGARITAE Perlen sunt lapilli in conchis na-
scentes, quos Romani uniones vocant. Matronarum olim aut
nobilium foeminarum tantum erat gestare lapides & margaritas &
taliam. Barth. adversar. lib. 38. cap. 6.

*Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos
(Sit liceat hoc, Cherinte, tuum) tenerum est femur
aut crus*

Rectius, atque etiam melius per sepe togata.

Horat. Margaritas extricatas vocat Jctus in l. 27 §. 30. ff. ad L. Aquil.
quae tricâ, id est, funiculo sive lineâ nec dum erant colligatae, aut col-
lo circumdari possent, ibi: *Si cum maritus uxori margaritas extrica-
tas dedisset in usum, ea invito vel inscio viro perforasset, ut pertusis in
lineâ uteretur, teneri eam lege Aquilia, sive diverterit, sive nupta est
adhuc.* Plinius vocat exaluminatas a detractio alumine, nondum ta-
men pertusas & coniectas in lineam Cujac. 18. obs. 37.

§. X. VITTAE graecis ταινία sive TANIÆ *Haubt-Binde*
den oder Hauben sunt ligamenta capitis, hoc est, fasciae, quibus
circa caput vel crines, vel ferta aut flores, aut quidvis aliud reli-
gabant. Ovid. 1. Metamorph.

Vitta

Vitta coercebat positos sine lege capillos.

& lib. 2.

Vitta coercebat neglectos alba capillos.

Scilicet crinibus non solum mulierum, sed & virorum ornandis gemmæ accedebant auro, Cl. Claudian. d. Honor. Consul.

Ac velut officiis trepidantibus ora puella

Spe propiore thori mater solertior ornat

Ad veniente proco, vestasque & cingula comit,

Sape manu, viridique augustat Jaspide pectus,

Substringitque comam gemmis, & colla monili

Circuit, & bacis onerat cadentibus aures.

Crinibus ita seu pexis seu flexis, ornamentum gratia vittæ addebantur. Certè matronarum hoc proprium fuit gestamen. Aristo Jæus apud Ulpianum in l. 25. ff. d. aur. arg. leg. *Vitta Margaritarum & fibule; ornamentorum magis sunt quam vestium.* Marcian. Cæpella lib. 1. de nupt. Mercur. & Philolog. Juno quoque expurgatoris auri vena splendente addiderat crinibus sociale vinculum. Quod vinculum Dempsterus ad Rosin. antiqu. roman. lib. 5. cap. 35. interpretatur crinalem vittam. Sic enim Stat. lib. 1. sil. 2. vers. 242.

--- -- -- dat Juno verenda:

Vincula & insigni geminat concordia dextra.

Discretæ iis matronæ meretricibus. Q. Flor. Tertullian. lib. de foemin. cult. *Quid minus habent infelicissima ille publicarum libidinum victimæ, quas si quæ leges à matronis & matronalibus decoramentis coercebant, jam certè seculi improbitas honestissimis quibusq; foeminis usque ad errorem dignoscere exæquavit.*

Sext. Propert.

Mox ubi jam facibus cessit prætexta maritus

Vinxit, & acceptas altera vitta comas.

Plaut. in milite.

--- -- -- Cohibete

--- -- Ut ad te eam jam deducas domum

Utique eam sic adornatam adducas matronarum modo.

Captes

*Capite compto, crines, vittasque habeat, assimilē-
que se*

Tuam esse uxorem, ita precipiendum est.

Ovidius sapissimè libro 1. de arte amandi nomine vittarum matro-
nalem dignitatem significat:

Este procul vittæ tenues, insigne pudoris

Cuique tegit medios instita longa pedes.

& lib. 1. d. remed. amoris.

Thais in arte mea est, lascivia libera nostra est,

Nil mihi cum vitta, Thais in arte mea est.

Neque modò matronarum illæ, sed & virginum nondum nupta-
rum, Valer. Flacc. lib. 8. Argonauticon.

Ultima virgineis tum flens dedit oscula vittis.

Scilicet nupturæ coronas nuptiales osculo prius dato statim
valere iusserunt, quas postea dedicarunt Veneri B. Bosius.
d. coronar. gestatione cap. 10. §. 2. Cæterum vittæ non soli
ornatui muliebri adnumeratæ, sed & in alio eoque multiplici
usu fuerunt. Sic Sacerdotes erant vittati & Poëta. Et diademata
priscorum Regum nihil aliud quàm vittas discoloris fuisse docet
Demsterus l. c. Sunt, qui dicunt TÆNIAM esse vittarum extremi-
tatem: ut Servius interpretans illud Virgil. 7. Æneid.

-- -- -- *Fit tortile collo*

Aurum ingens coluber, fit longa tania vittæ.

Alii Tæniam interpretantur totam vittam, ex eod. Virgil. lib. 5.

Puniceis ibant evincti tempora tænis.

§. XI. MITRÆ, SEMIMITRÆ eine Gattung einer
Haube / denotant ornatum capitis adulescentularum, ac mulie-
brem coronam, ex qua pendeabant fasciolar, quæ Phylla diceban-
tur, quòd foliorum instar dependerent, Virgil. lib. 9. Æneid.

Et tunica manicas, & habent redimicula mitræ.

in quem locum ita Servius, *Pilea*, inquit, *sunt virorum, mitræ femi-
narum.* Cælius Rodiginus lib. 6 antiqu. lect. cap. 10. ex Euripide &
Herodoto docet mitram esse genus fasciæ, sive taniæ, quo caput
obligatur, & subjicit esse quosdam, qui sic finiant, ex fascibus ho-
rariisque concinnatas corollas dici mitras, eamque appellationem
deri-

derivari à *μῖτρος*, quod filum est: atque etiam eo nomine dici *Zōnam*. *Mitra* vestibus annumerantur, si tegendi capitis causa eis mulieres uti cœperint l. 23. §. 2. ff. d. aur. arg. leg. Sin verò venustatis, ornamentis l. 25. §. 1. l. 26. ff. eod. Isidor. 19. cap. 31. vide thesin ultimam hujus capitis, ubi *Wissenbachii* responsio ad dubiū affertur. *mitra* est pileum phrygium, quale est ornamentum capitis devotarum foeminarum, & ex lana redimicula, quibus *mitra* alligatur. Habebant autem *mitræ* sua redimicula, à redimiendo dicta, Virgil. d. l. 9. *Æneid.* **RIGULA**, *mitra* virginalis capitis Gothofred. ad l. 23. d. aur. arg. Isidorus Hispalensis in glossis: *calestra*, genus *mitræ*. Locum autem istum corruptum dicit Dempster. ad Rosin. antiqu. romanar. lib. 5. ad c. 35. cum ei voci nec latina, nec græca origo affingi possit. Corrigendum igitur putat, **CALIPTRA**, genus *mitræ*. Felt. Pompejus lib. 3. *Caliptra* genus vestimenti, quo caput aperiebant, *καλύπτω* enim est idem ac *velo*, *tego*, *aperio*, unde *καλυμμα* est *velum*, & *καλυπτήρα* significat *tegumentum*, *καλύπτῃς*, *imbrex*, *καλυπτήρα* ἄλω, *imbrico*. Aristanctus lib. 1. epist. 19. ait: *Stupeo per Deos, quā mulier omnia simul mutarit; videas nunc ei demissum vultum, gestum moderatum, severum risum, capillum sine arte implicitum, decentem desuper mitram, brevem ac submissum sermonem.* Quod etiam *Mitra* pileum incurvum denotet, & à *tiara* differat, vid. Taubm. ad Plant. Pers. act. 4. sc. 2.

§. XII. **CALAUTICA**, seu ut alii legunt *Calantica*, Glossis dicitur *Cacantica*, εἶδος ζώνης, **Weiber-Schleyer** / idem denotat ex mente Gothofredi ad d. l. 25. quod *mitra*. Idem vult Servius loco citato *Mitra*, inquit, foeminarum sunt, quas *calanticas* dicunt. *Calantica*, inquit Nonius, est tegmen muliebre, quod capiti inneditur. Marcus Tullius in Clodium: *Tunc cum vincirentur pedes fasciis, cum calanticam capiti accommodares?* Inde *becalanticare* Lucillio est, *calauticam* detrahere, Nonius in verbo *depeculasset*. Cujac. lib. 10. obs. 17.

§. XIII. **ACUS**, qua ornatrix utitur L. Apulejus lib. 8. *mi-lesiar.* *crinalem* appellat, quod scilicet crinibus ornandis inserviret, vel discernendis dividendisque, quare & discriminialis est vocata à Divo Hieronymo lib. 2. ad Ruffin. & in cap. 3. *Isai.* *Habent*

C

mul-

mulieres acus suas, quibus ornatorum crinium campago tenetur, ne laxius fluant, & in sparsos dissipentur capillos. Vocarunt etiam hanc acum DISCERNICULUM, quod capillos discerneret, M. Varro libr. 4. d. lingu. latin. C. Lucilius libr. 30. Satyrar.

Emplocamo digitis, discerniculumque capillo.

Hæc acus non dirimebat modo aut discernerebat capillum, sed in cirros quoque contorquebat. Idem est CALAMISTRUM, sic appellatum, quod calfactum in ignito cinere capillos ornet. Unde apud M. Ciceronem in orat. post reditum: *Frons calamistri notata vestigiis.* Taubmanno ad Plautum in curcul. act. 4. sc. 4. dicitur calamistrum acus major, quâ crispatur in annulos capillitium. Juvenal. acum vocat. *Calamistro crispare comam: & comam in gradus frangere* dixit Plinius Junior. *Vibrare ferro crines* Virgilius. *Ustulas crines* candente ferro Pacuvius. Cicero in oratione masculinè dixit *calamistros.* Et Varro hunc *calamistrum*, sed & *calamistra*: quod annotat Charisius. CALAMIDES etiam acus erant, quibus mulieres ad componendum capillum utebantur, ita dictæ, quod olim ex arundine fieri consueverint, quam κάλαμον Græci appellant.

§. XIV. RETICULA, quæ vulgo *Scotia* dicuntur, in formam retis facta, sunt tegmen muliebris capitis, quæ ad capillos continendos capiti aptantur. Juvenal. *satyr. 2.*

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.

Isidor. lib. 20. *Etym. c. 30.* *Reticulum*, ait, est quod colligit comas: dictum ab eo, quod retinet crines ne effundantur. Lamprid. in *Alex.* & Tullius 7. in *Verrem* ait: *Ipse autem coronam habebat unam in capite, alteram in collo: reticulumque ad nares sibi opponebat: tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rose, & Varro Sesquiulyllæ: Suspendit laribus marinas molles pilas, reticula, & strophia.* Ex quo loco intelligit Rosin. lib. 5. *antiquit. roman. cap. 35.* reticulum dici fasciam laneam, vel lineam ad formam retis factam, quam faciei admovent, ne agnoscerentur: vel ut naribus suaves odores admoventur. Sed cum ad ornatum mulierum spectat; tum est id, quod capillos continet. Hinc Varro libr. 4. d. lingu. latin. scribit à reti dictum esse, quod capillum retineret; & Reticulum à raritudine. RETIOLUM à multis dicitur in eadem significatione.

CRO-

CROBYLE idem volunt dici, quod reticulum. Sunt, qui dicunt, id reticulum esse ab extremis crines extendens ad verticem: Deinde eos deducens in acutum; qui perforata aurea cicada constringebantur, ne deorsum defluerent.

§. XV. **CROCUFANTIA** opinatur Calvinus in lexico *h. voc.* esse muliebria ornamenta villosa, quæ sub reticulis contexta per eorum plagulas apparent, id enim origo vocabuli *κροκυφαντος* declarat. Turbebus 28. *advers.* 23. ornamenta sine ullo stamine contexta interpretatur. Cotta in *memorabil.* undones, & crocohyphanta, quasi dicas, croco intexta.

§. XVI. **ANADEMATA** sive **ANADESMATA** ornamenta quædam capitis ab *ἀναδέω* dicta, quod verbum significat coronare, ligo, exorno. Et hujus fit mentio apud Lucretium *lib. 4.*

Et bene juncta patrum sunt anademata mitra.

§. XVII. Sunt præterea & alia ornamenta muliebria. Sic **RICÆ** & **RICULÆ** vocantur parva ricinia & palliola ad usum capitis facta. Nonius autem Marcell. *Rica*, inquit, est, quod hodiè *Sudarium* dicimus. Est autem *Sudarium*, & diminutivè *Sudarium* linteum, quo sudor faciei abstergitur, & nares purgantur. **AMPYX** Homero memoratur inter capitis ornamenta teste Pollice *lib. 5. cap. 16.* Alii dicunt esse catenam auream à fronte protensam, qua comæ colliguntur, quod *frontale* alii dicunt. Tiraquell. in *leg. 3. connubial.*

§. XVIII. **UMBELLA** & **UMBRACULUM** est velum, quo fœminæ arcent solis ardores. Juvenal. *Satyr. 9.*

*Et cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
Grandia.*

Et Ovid. *lib. 2. Fastor.*

Aurea pellebant tepidos umbracula Soles.

§. XIX. **SPIRÆ** & **SPIRULÆ** in matronarum ornamentis dicuntur, quidam quasi circuli caput aliquoties ambientes. Plin. *lib. 9. cap. 35.* ait: *Vidi Lolliam Paulinam, Caji Principis matronam smaragdis margaritisq; opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus, digitisque.*

§. XX. *ANALECTIDES* sunt ornamenta muliebria, quibus ex xylino lino, vel quavis alia materia, tanquam pulvillis, mulieres constipant scapulas prominentes, ut habitiores videantur. Ex quo Ovid. lib. 3. de arte amand.

Conveniunt tenues scapulis analectides altis:

Angustum circa fascia pectus eat.

MASCHALLISTERES apud Philippidem Comicum ex Polluce cap. 5. c. 16. sunt ornamentum pectoris & maxillarum Tiraquell. dict. loc.

§. XXI. *TORQVES*, quæ se mulieres ornare solent, est circulus aureus vel argenteus, vel alterius materiae, flexilis, obtortus, colli & summi pectoris ornamentum, poniturque inter ornamenta muliebria, *Esaie* 3. *ÆGIS* ornamentum pectorale est, Ovidius lib. 2. d. art. amand. *Ægidem* appellat gemmas, & alia hujusmodi ornamenta, quibus deformitatem tegunt mulieres:

--- -- -- Gemmisq; auroq; reguntur

Omnia: pars minima est ipsa puella sui.

Sæpe, ubi sit quod ames, inter tam multa requiras.

Decipit hac oculos ægide dives amor.

Pectorale ornamentum mulieris dicitur *PERISTETHION* Polluci lib. 5. c. 10.

§. XXII. *STROPHION* à Polluce inter ornamenta muliebria ponitur. Estque fascia brevis, quæ virginalium papillarum tumorem cohibet. *HORMOS* est ornamentum circa collum. Polluc. d. 1.

§. XXIII. *SEGMENTUM* est colli ornamentum, quod & *Monile* dicitur Servio in libr. 1. *Æneid.* sic dictum, quod ex segmentis fieri consueverit, id est, bracteolis aureis vel argenteis Valer. Maxim. lib. 5. c. 2. de Coriolano ita ait: *Matronis permisit aureis uti segmentis.* Virgil. lib. 1. *Æneid.*

--- -- -- colloque monile

Baccatum & duplicem gemmis, auroq; coronam

Ferre jubet.

Ovid. 5. *Metam.*

--- -- Ornabant aurata monilia collo.

Cicero

Cicero loquens de illa Eriphylæ fabula 6. in Verrem action. Eriphylam, inquit, accepimus in fabulis ea fuisse cupiditate, ut cum vidisset monile, ut opinor, ex auro & gemmis, pulchritudine ejus incensa salutem viri proderet. PLOCION est quoque genus monilis implexum & obliquum. Pollux lib. 5. c. 16. dicit id esse ex colli ornamentis. Similiter PERITRACHELION est ornamentum colli ex Polluce d. l. τεράχνηλος enim denotat collum tanquam dicas collarium. ISTHMION, de quo Homerus lib. 8. Odys. collum cingit; differt autem ab hormo, quod hoc ab eodem demittatur. PERIDERÆON colli ornamentum apud Polluc. lib. 5. cap. 16. & lib. 7. c. 22.

§. XXIV. PERISPHYRION pedis ornamentum aut fimbria Laur. Valla in lib. 4. Herodot. Pollux quoque lib. 5. c. 16. id inter pedis ornamenta enumerat. Tiraqu. c. l. PERISCELITES sunt crurum vel brachiorum ornamenta, à περι circum, & σκέλος crus & brachium. Horat. lib. 1. epist. 18.

-- -- -- -- Sape catellam
Sape periscelidem raptam sibi stentis.

& PERIPEZIA, & PERIPEZIDES sunt pedum muliebrium ornamenta Pollux c. l. Hæc de jocalibus quorum nomina apud Scriptores invenire licuit antiquiores.

§. XXV. Quis autem omnia ornamentorum muliebrium genera, prout imprimis hodiè exoticis moribus non solum Germania, sed & totus orbis penè Europæus non suis contentus sed aliis se conformat, infinita sunt, enumeret? Verum enim videtur quod Pollux onomastic. l. 5. c. 22. dicit, tot esse, ut enumerari nequeant. Ex vehementissimo enim foeminarum affectu prodierunt tot ornamentorum, tot repositori-orum, aliarumque rerum ad eam rem pertinentium genera, & antiquis & nostris temporibus à foeminis excogitata & inventa, quæ emere mariti compelluntur ad extremam interdum inopiam, ut vix enarrari possint, Tiraqu. d. legib. connubialibus in l. 3. gloss. 1. part. 3. n. 37. Apud nos variis indignantur nominibus, quorum nonnulla ex Magdeburg. Land-Tags Abschied zu Halle de anno 1678. desumi possunt, ubi ornamenta muliebria quæ ad Geradam pertinent, referuntur, ibi: Alle Gezierde/ Pacificalen/ Kleinhodien/ Ketzen/ gebeugte Gold-Bülden / so die Frau an Schnüren getragen/

angeregte und angehefte Perlen/Perlen-Kränze/ Perlen-Schnü-
re oder Borten/ Corallen-Schnüre/ Ringe/ (jedoch ausgeschloss-
en der Putsch-Ring) Hals- und Arm-Bänder/ angenehete Gölde-
ne und Silberne Knöpfe/ Silberne und Göldene Stifte/ seidene
Borden/mit Golde oder Silber beschlagene Hefflein &c. Huc per-
tinent Pacificalia aurea vel argentea, quibus affixa sunt triobola,
(Spitz-Groschen) aliæve bullæ argenteæ (Schau Groschen) vel
thaleri, si mulieres, (uti plebejæ solent) gestent, sequæ iisdem or-
nent, Landrecht artic. 23. Bullæ ansatæ, gebührte oder gehencfete
Goldstücken/ & aurei incurvati gekrümmete und an einer Schnur
angehencfete Goldgülden pro jocalibus habentur, modò mulier li-
neam ex margaritis seu unionibus confectam, nec non lineam Co-
raliorum, eine Corallen-Schnur/ & aureos incurvatos funiculo
trajecto in collo gestet, aut ad gestandum præparaverit vid. §. 6.
huj. cap. Andr. Goldbeck. d. gerada c. 4. n. 94. Carpzov. p. 2. c. 14.
d. 45. aliàs cum res istæ non rarò pretii aut pecuniæ nomine ex-
solvantur, pecuniam numeratam nemo jocalibus annumerabit
Carpz. lib. 1. resp. 95. n. 8. ubi sequ. Imagines Principum aureas à
catenulis dependentes (Fürstliche Bildnüssen und Contrefaiten)
jocalibus annumerat, licet eæ sæpius à Principibus vel aliis illu-
stribus personis ad exhibendum aliquod gratiæ suæ signum viris
soleant donari, adeoque ad ornatum potius virilem pertineant,
nihil tamen prohibet, eas & fæminis à Principibus donari; vel
saltem jure successionis à patre in filias transferri; quin & viri
quandoque munuscula hæc Principum, uxorum amore allecti, iis
offerre soleant, aut saltem hisce uxores ornari permittant, ad or-
namenta muliebria benè referri merentur.

§. XXVI. Quæritur: Num vestes pretiosæ nomine jocalium
veniant? Respondet Jctus in l. 37. ff. d. aur. argent. vestimenta sub
ornamentis vel legatis vel donatis non contineri, ne muliebria qui-
dem, vid. Petr. Rebuff. in l. 74. d. Verb. Signific. Quodque vestium
nomine non veniant, nec transferantur jocalia, catenæ aureæ, nec
annuli, tradit post Nicol. Boëer in commentar. super Consuet. Bitu-
ricens. in tit. de costumes concernans les mariages & donaires in §. 4.
Johan. Fichard. Consil. 33. n. 19. Nec obstat, quòd vestes muliebres
magis ornatus gratiâ, quàm ut corpus tegant, adhibeantur, tamen
potius

potus vestis nomine, quam ornamentorum habendæ, l. 26. ff. d. aur. arg. etiamsi vestes sint admodum pretiosæ Bartol. ad d. l. quamvis. Petr. Peck. d. testam. conjug. lib. 5. c. 29. in fin. & ita Jctos Lipsienses respondisse testatur Carpzov. lib. 1. resp. 47. ibi: Diemeil aber dennoch angeregte Stücke / als da seyn Ketten / Ringe / Arm-Bänder und dergleichen / unter das WOrth der täglichen Kleider nicht mit begriffen / noch auch für Kleidung / sondern vorzier: at un Geschmuck zuachten / unter welchen beyden ein mercklicher Unterscheid ist. &c. Quæritur, Num capillamentum fictitium, quod vocant parucken ad jocalia pertineat? Respond. quamvis eodem tegatur caput, magis tamen ornatus gratia adhibetur, ut hinc ad jocalia referendum sit, arg. l. quamvis 26. §. similiter ff. d. aur. argent. ubi anadematum appellatio (de quibus vide supra th. 16.) ob similem ferè rationem ad capillamentum fictitium extendi potest D. Stryke dissert. d. jure vestiar. cap. 1. n. 33. Caterùm de origine capillamentorum, & quemadmodum horum luxuriam, ab omnibus acceperint Galli, quæ & Italis, Romanis olim familiaris; à Gallis verò Germani, quos Gallorum æmulos vocat, acceperint, vid. Dn. Rango in libr. singular. de capillamentis cap. 2.

§. XXVII. Cum autem dictum sit thesi præcedenti jocalia à vestimentis esse distincta; Q. Quâ ratione Ulpian. in l. vestis 23. §. 2. vers. muliebria d. aur. arg. mitras in vestibus muliebribus connumeret, cum tamen Idem Jctus easdem ornamentorum esse doceat l. 25. §. 10. eod? vide supra th. u. huj. cap. circa mediũ. Respondet Wissenb. part. alter. ad ff. disp. 6. th. 11. Plerumque ita se habere, ut mitra ornamentorũ potiùs quam vestis esse censeantur; propterea quod his uti mulieres venustatis & ornatus causa primùm ceperunt: veruntamen cum adstringendis mulierum capillis haud parum aptæ sint, atque ad eò mitræ vestis quoque usum præbeant, si magis tegendi, quam ornandi capitis causa comparatæ fuerint, muliebribus vestimentis adnumerandas esse d. l. 23. Ita ut probatio incumbat ei, qui mitras tegendi capitis paratas à testatore, & vestium legatarum nomine mitras quoque comprehendisse dixerit. In dubio verò mitras ornamentorum esse

Wissenbach. d. l.

CAP. III.

C A P. III.
D E
ACQUISITIONE JOCALIUM.

S U M M A R I A.

*S. I. Jocalia acquiruntur modis jure gentium vel civili introductis. Hoc jure fit vel singulariter vel per universitatem. Usucapiuntur. II. Donantur jocalia vel a Parentibus. Q. Num donatio inter liberos nondum natos conferri possit? De jure civili non subsistit donatio inter patrem & filiam, bene autem de jure Saxonico. III. Vel ab extraneo, idq. fit vel pietatis causa, vel sine eâ. Ad illam referimus, si Patrinnus quid donet. Fit porro donatio vel mulieri soluta vel conjugata. Variæ causæ enumerantur. IV. Insinuanda est, si summa eorum excedit 500. solidos. Q. an absque insinuatione facta juramento firmari possit donatio? V. A marito fit donatio jocalium vel ante nuptias. Q. An quævis oblatio jocalium à sponso facta sponse pro donatione sit habenda. VI. Vel post eas, & quidem in festivitate nuptiarum personis nobilibus offertur jocale loco doni matutinalis in premium amisse virginitatis. Q. Num vidua sponse munus antelucanum debeatur? VII. Vel postmodum constanter matrimonio. Ubi Q. si maritus uxori jocalia tradiderit, nihilque de donatione expressâ appareat, Num eas uxori donasse dicendum sit? VIII. Donatio Jocalium mortis causa bene inter conjuges fieri potest. IX. Item remuneratoriè & reciproçè. X. Quando maritus senex vel ignobilis uxori juveni vel nobili jocalia donat, donatio valet. XI. Si donatio jocalium facta est in festo Nativitatis Christi. XII. Concessæ sunt donationes jocalium, quæ fiunt in uxoris die natalitia. XIII. De jure Saxonico donatio jocalium à marito uxori quocunque modo & tempore facta valet. XIV. Jocalia legantur. Q. Si fortè jocalia vel ornamenta uxoris causa comparata fuerint legata; utrum ea quoque ornamenta, quæ promiscui viro & uxori usus fuere, contineantur? Q. Si jocalia ex feudo prestanda legata fuerint, an eadem à successore sint solvenda? Q. Si quis aurum, gemmas & quæ in eo auro fuerint, legasset, num aurea suppellex, cui neque gemma, neque margarita insunt; le-
gata*

gata videbitur? XV. *Quomodo acquirantur per universitatem.* XVI.
Mentio fit contractuum.

§. I.

Jocalia acquiruntur iisdem modis ac aliæ res, nempe vel jure gentium, vel jure civili. Illius quatuor à Ludwell. *disp. 4. th. 5.* enumerantur, videlicet *Occupatio, Accessio, Specificatio & Traditio.* De quibus videri possunt DD. *ad tit. Instit. d. rer. divis.* Sic *gemme*, cum ab initio nullius sint, illis quoque, qui primi ipsarum possessionem nanciscuntur, jure naturali acquiruntur *l. 3. ff. de rer. divis.* quamvis hodiè in plerisque provinciis, quæ gemmas fert, eandem lectio seu inventio Regalibus annumeretur teste Sixtin. *d. Regal. lib. 2. c. 16. n. 31.* Jure civili acquiruntur vel singulatim vel per universitatem §. ult. *Inst. per quas person. nob. acqu.* Jus enim illud, quo istæ acquiruntur in donatione & præscriptione semper est singulare, in successione verò universale Vultej. *ad princ. Inst. d. testam. ordin. n. 2. & 3.* & cum *usurapio* sit particularis modus, ac jocalia consistant *in mobilibus*, sponte sua fluit, ejusmodi res de jure civili triennio, de jure verò Saxonico intra annum & diem præscribi Philip. *in us. pract. Instit. lib. 2. eccl. 31.*

§. II. Alter juris civilis acquirendi modus est *Donatio*, quæ mulieri fit vel à *Parentibus*, vel ab *Extraneo*. A Parentibus jocalia sæpius donantur liberis intuitu matrimonii, ut ad nuptias cum iis celerius contrahendas invitentur alii *l. 35. famil. hercisc.* vel si liberi de parentibus benè meriti, *Authent. unde si parens C. d. inoffic. testam.* Quæritur; *Num donatio inter liberos nondum natos conferri possit?* *Negatur*, quia in donatione extremum, in quo consistat, requiritur *l. 42. ff. d. mort. caus. donat.* Cardin. Tusch. *concl. 640.* De jure quidem civili Pater filiis & filiabus familias validè & cum hoc effectu, ut donatio statim subsistat, regulariter donare nequit *l. 1. §. 1. ff. pro donat. l. 25. C. de donat. int. vir. & uxor.* idque propter unionem personarum, cum jure civili pater & filius habeantur pro una persona *l. ult. C. d. impub. & al. substit.* nisi quid donatum sit liberis ex benè merito, uti antea dictum, tunc enim cessat ratio donationis impeditiva, quæ in unitate personarum consistit *l. 11. C. de donat.* Ast de jure Saxonico res se aliter habet, ut nempe donatio rerum mobilium à patre collata in filiamfam.

D

valida

valida sit Carpzov. p. 2. c. 12. d. 12. ubi Jctos Lipsiensis ita respon-
ditte testatur: Obwohl sonst die donationes unter einem Vater
und seinen Kindern nicht zulässig seyn / dieweil aber dennoch sol-
ches nach Sachsen-Recht in den mobilien und Fahrniß seinen Ab-
fall hat / und dieselbe ein Vater seinen Kindern beständiger Weise
verehren und übergeben kan etc. So ist auch obangeregte Über-
gabe / bevoraus weil dieselbe durch des Vaters Todte bestädiget
worden / kräftig &c.

§. III. Ab *Extraneo* fit donatio jocalium vel pietatis cau-
sa vel absque eâ. Ad illam referimus, si Patrinus filia suæ spi-
rituali donat armillas & ornamenta. Idque fit à susceptore vel in
infantia, vel in ætate adultiori, intuitu tamen baptismi & suscepti
sui muneris. D. Radovius *dissert. d. pecun. lustric. cap. 4. §. 10.*
Si intuitu pietatis haud fit, Jocalia offeruntur mulieri vel solutæ
vel maritatæ. Si *solutæ* donatur à juvene v. g. annulus, vel alia
xenia, levissimis quandoque de causis id fieri solet, & uti vulgò
dicitur *jur discretion* D. Lauterbach. *de arrha. th. 84.* neque statim
sunt signum desponsationis, de qua vid. *infra cap. 5.* ex joco enim
quandoque datur annulus, vel quandoque magis, censetur præce-
dens ad Venerem & illicitum amorem. D. Præses *in hypomnem. d.*
annulo pronubo th. 14. vel datur *Maritatæ*, & quidem donantur jo-
calia vel tanquam *dona nuptialia*, Hochzeit-Geschencf / à cogna-
tis aliisve ad Nuptiarum festivitatem invitatis benevolentia con-
testandæ gratia vid. D. Præses *in dissertat. d. dono nuptiali cap. 4* vel
simpliciter v. g. si res venditur, & jocale loco cujusdam additamen-
ti in pretii uxori venditoris datur, quod communiter appellatur,
was in den Kauf geben / & tunc donatoris statim acquiruntur
& ab ipsa, conjugio soluto, præcipi apparet ex Jure Provinciali
Württemberg. *part 3. tit. 7. §. Wann denn*: ibi: oder sonst
Schenkungs Weise bekommen / quippe quæ nullam habu-
erunt causam acquisitionis conjugalis, sed ex solo donatoris liberali
animo profecta Georg. Everhard. *vol. 3. conf. 4. n. 2.* nisi contem-
platione mariti donatio fuerit facta, tunc enim ei acquiritur dona-
tum, cujus recordatione donum oblatum est, Garf. *tr. d. acquir.*
conjugal. n. 101. & seqq. Si convictores discessuri hospita jocalia do-
naverint, ejusmodi res tanquam præcipua uxor retinere non va-
let,

let, sed cum viro propter officia œconomica, ad quæ uxor obligata est, omnino communicabit per *l. 7. § 8. ff. pro soc.*

§. IV. Si Jocalium ita donatarum summa 500. solidos excedit, insinuanda est donatio *l. 36. §. fin. C. d. donat.* modò plura jocalia simul donata tanti sint valoris, adeò ut donatio citra insinuationem haud valeat, etiamsi Notarius clausulam: *Quòd rot sint donationes, quot summe, non excedentes 500. solidos* adjecerit, arg. *l. 34. §. fin. C. d. donat.* Julius Clarus *sentent. lib. 4. §. donatio qu. 17. n. 4.* à jure enim pro formâ introducta est, adeoque illi à contrahentibus renunciari nequit Paul. Galleratus *d. renunciat. tom. 2. renunci. 20. n. 6. § 7.* & plus valet, quod agitur, quàm quod simulatè concipitur *t. t. C. plus valere quod agitur.* Neque distinguitur Pater sit, an alius, qui donat, omnis enim donatio quingentos solidos excedens hodiè secundum dispositionem Justiniani coram judice *l. 30. C. d. donat.* actis insinuanda est, §. 2. *Inst. d. donat.* etiamsi inter personas invicem conjunctas celebrata fuerit *d. l. 27. C. d. donat.* Q. Num mediante juramento facta ad tantam summam donatio valeat, si omissa fuerit insinuatio? Negatur, quia in hominis privati arbitrio non est, id, quod à jure publico introductum est, factio suo mutare, nec juramentum nullitatis defectus supplet *l. 5. C. delegib. Gail. lib. 2. obs. 65. n. 6. Carpzov. decis. 190. n. 22. § p. 2. c. 12. d. 14.*

§. V. Donatio, quæ fit à Marito, peragitur vel ante nuptias, vel post eas & iterum vel durante festivitate nuptiarum, vel constante matrimonio. Neuenhan. *tract. de jure viduitat. membr. 2. section. 2. lit. 6.* Si ante nuptias Sponsus Sponsæ suæ dat jocalia, v. g. armillas, inaures &c. fit hoc vel insignum arrhæ, ceu ob evidentiore negotii gesti probationem *l. 35. princ. ff. d. contrah. emt. § vendit. Carpzov. p. 3. c. 11. d. 12.* & per ejusmodi arrhationem in sponsam transfertur rei data possessio, & quidem civilis arg. *l. 13. §. 1. ff. d. publ. in rem act.* & dominium; quod non tantùm exinde apparet, quod passim in jure nostro Arrha dari & data dicatur *l. 35. pr. ff. d. contrah. emt. § vendit. l. 11. §. 6. d. act. emt. l. 15. C. d. sponsal.* dare autem proprie est dominium transferre *l. 75 §. 10. ff. d. V. O.* sed præcipuè probatur ex *l. 11. §. 6. ff. d. act. emt.* ubi Jctus ad Arrham repetendam danti non concedit rei vindicationem, quæ ipsi

omninò competeret, si adhuc dominus esset *l. 23. pr. in fin. d. R. V.*
D. Lauterbach. *d. arrha th. 61.* D. Præses *d. annulo pronub. th. 32.* vel
dantur jocalia non istius signi seu probationis causa, sed spe fu-
turi matrimonii amoris & benevolentiae gratia, qualis donatio in
specie dicitur *Sponsalitia Largitas*, seu munus sponsalitium Perez,
in C. d. don. ant. nupt. n. 11. nec solum apud Romanos talis donatio
fuit in usu, verum etiam de hujus sponsalitiæ largitatis more in Ger-
mania testantur DD. Carpzov. *p. 2. c. 13. d. 19.* ait: *Etenim si conju-*
ges sibi invicem ante nuptias quid donent, veluti catenas, armillas, an-
nullos, uti in Germania fieri solet, hæc donatio subsistit. add. Idem *p. 3.*
c. 19. d. 14. Si pactum inter Sponsos sit initum, ne ad donantem
ullo casu redeat donatum, irrevocabiliter acquiritur donatariae,
quamvis nec copula nec osculum intercedat, & ejus culpa matri-
monium non sequatur *l. 6. vers. igitur ff. d. donat.* Sanchez. *d. ma-*
trim. lib. 6. disp. 18. n. 1. & hæc donatio pura, simplex & absoluta est
donatio, nec in tempus matrimonii, quod leges prohibent, refer-
tur Sanchez. *d. l.* Si nullum tale pactum intervenerit, distingui-
mus cum D. Bartili *dissert. d. Sponsalit. largitat. th. 40.* An matri-
monium, cujus gratia donatio facta, secutum, an verò non. Si prius
aut facta est per conventionem, an per rei traditionem. Si per
conventionem, iterum distinguendum, an pacto sit facta, an sti-
pulatione. Si stipulatione, actio competit ex hoc contractu *l. 4.*
C. d. donat. ant. nupt. Sin pacto, tunc ad consequendam donatio-
nem hodie donatariae datur condictio ex lege *arg. l. 35. §. f. C. d. do-*
nat. Si per traditionem facta est donatio, aut donator donavit &
tradidit rem propriam, aut alienam. Si rem propriam; aut sim-
pliciter tradidit rem donator, vel ita, ut dominium ejus transfe-
ratur, matrimonio demum subsecuto. Posteriori casu, donatio
non valet, quia confertur in tempus matrimonii, ut tunc demum
sit perfecta, quando matrimonium est subsecutum, cujusmodi do-
nationes non valent *rot. tit. ff. d. donat. int. vir. & ux. l. 4. C. d. do-*
nat. nupt. ibi Gordianus Imper. *Quod Sponsæ ea lege donatur, ut*
tunc dominium ejus adipiscatur, cum nuptiæ fuerint secute, sine effe-
ctu est. Vel Sponsus dat sponsæ jocalia honoris causa, Wenn ein
Bräutigam seiner Braut / alldieweil sie in den Brautstand ist / was
giebet und verehret. Myler. *in Gamolog. personar. Imper. illustr. cap.*

15. *th. 8.* ejusmodi ornamenta seu jocalia data, quando Sponsus nullam causam exprimit, non pro arrha, sed potius pro donatione sponsalitia censenda sunt Sanchez. *tract. de matrim. lib. 1. disp. 35. n. 1. in fin.* modò Sponsus sit nobilis vel dives, aut consuetudo loci talem donationem requirat, aut aliæ donationis conjecturæ concurrant; aliàs his deficientibus, usus tantùm gratiâ data vel transmissa videntur ornamenta illa, ut scilicet ornatioꝝ sponsa incedat. Nec in dubio regulariter donatio præsumitur *arg. l. 25. ff. de probat. l. 7. pr. ff. d. donat.* Joh. Petr. Surdus *decis. 166. n. 26. & seqq.* Lauterbach. *dissert. d. arrha cap. 7. th. 75.* Alii tamen distingvunt inter *jocalia modica & magna* a sponso sponsæ transmissa. Si jocalia sunt exigui pretii, præsumitur donatio propter conjunctionem, amorem & benevolentiam, quæ est inter sponsum & sponsam *arg. l. 47. ff. d. donat. int. int. vir. & ux. & l. 12. ff. d. impens. in res dot. & ita Joh. Frider. Sol. tract. d. bon. constant. matrim. acquis. quest. 2. n. 4.* dicit: *Ornamenta levia & quotidiana sunt sponsæ & ejus heredis propter osculum & in virginitatis compensationem cum in illis non possit capi alia conjectura, quàm donationis* add. Menoch. *conf. 401. n. 185.* Si verò Sponsus jocalia pretiosa transmittit sponsæ, donatio non facile præsumitur, quia quando alia conjectura capi potest, præsumtio donationis excluditur, Mantica. *d. tacit. & ambig. convent. l. 20. r. 1. n. 19.* Certè, si consuetudo loci ita est, quòd mariti, antequam uxores ad domum propriam ducant, jocalia mittere soleant, quod si non facerent, verecundia esset, & ab omnibus redargueretur, donatio non censetur; quod enim ob pudorem verecundiæ fit, necessariò fieri dicitur, & in necessitatibus nemo liberalis præsumitur *l. 18. ff. d. adim. legat.* Nimia illa jocalia, quæ modernus abusus induxit, donata non censentur, quia nemo cum damni enormitate substantia sua abuti velle creditur, ut loquitur Marta Neapolit. *3. digest. tit. donatio propter nuptias cap. 5.* Unde concludunt DD. quòd licet sponso tempore sponsaliorum traderet sponsæ jocalia, quæ uxoris causa comparasset, illa tamen non præsumantur donata, sed in spem futuri duntaxat matrimonii concessa, vid. Thom. Sanchez. *d. matrim. lib. 6. disp. 25. n. 28.* Nisi sponsa priùs donaverit sponso, & postea sponso miserit sponsæ jocalia, tunc præsumitur donatio remunerationis causâ *arg. l. 12. ff. 8. ff. mandat.*

S. VI. Post nuptias & quidem durante adhuc festivitate seu solennitate nuptiarum sponsus ex liberalitate pro opera nocturna iuri Sichard. ad rubric. C. d. donat. ant. nupt. n. 12. loquitur, seu in primi complexus vel noctis remunerationem & præmium pudicitia & virginitatis interfectæ ac amissæ jocalia nuptæ offert, prout ex L. Apulejo libro 6. metamorph. probat Cypræus d. sponsal. c. 13. §. 4. Et donum gratiosum Molin. consil. 52. n. 34. tom. 1. virginitatis præmium ex Scip. Gentil. Wehner. in pract. observ. voc. Morgengab in fin. primæ noctis pretium Cujac. c. feud. c. 9. & ἀνακαλυπτήριον sive Γεωργεργον Græcis vocari consuevit, Giphani. ad l. 1. C. d. dot. promiss. col. 1. p. 390. Nostrates eine Morgengab vocant & describunt, eine Morgengab ist eine solche Gab / die ein ieglicher Mann von Ritters- Art seinem Weibe giebet / des Morgens / wenn Er mit Ihr zu Tische gehet / Landrecht lib. 1. art. 20. in pr. gl. in Lehnrecht cap. 51. n. 3. vers. Morgengabe ist / gl. in Weichbild art. 22. in pr. n. 2. vers. die andere Gabe / Notschitz. d. pact. dotal. art. 16. n. 1. à Jctis Neapolitanis vocatur pretium sanguinis & pudicitia Franchis decis. 503. Mastrill. decis. 283. n. 66. Et Hispani Anton. de Pudilla Menes ad authen. res que n. 31. C. commun. de legat. Joan. Dexart. Carit. decis. Sarden. 92. n. 1. & 2. scribunt, quòd hæ arrhæ morganicæ mulieribus donentur propter detrimentum deperditæ virginitatis & prostratæ pudicitia, quod illæ patiuntur. Quamvis dicta ratio non omnimodo placet Joach. Mynsing. Mynsing. Resp. 43. n. 24. vers. ad quartum verò. Multò minus Thomæ Sanctio: Qui scribit: Pudicitiam, quam Uxor Viro prostituit, non esse consideratione dignam, ut remuneretur, quia frustraneum esset matrimonium, nisi Uxor pudicitiam Viro prostitura foret. Ast hanc rationem latius exornat Petrus de Gregorio teste Mylero in Gamalogia personar. Imper. illustr. cap. 15. th. 7. Quod Dotarium constituatur uxori ratione osculi & pudicitia ac virginitatis amissæ, quasi tunc uxor corrupta & effecta, si vidua fiat, sit deterioris conditionis, ut egeat majori quantitate dotis, quò secundo nubere possit: Et ideò in augmentum dotis, ad supplendam deteriorem conditionem uxoris, ratione virginitatis amissæ, dotarium in primis nuptiis tantum constitui consuerit. Et hoc per textum in l. 24. C. d. donat. int. vir. & uxor. Unde Doctores dicunt: Sponsalitium, seu Donum hoc matu-

matutinale uxori non ex causa lucrativa, sed ex causa onerosa
deberi: Sicuti in supremo Sardinensi Regio Pratorio iudicatum
fuit teste Joan. Dexart. Clararit. decis 92. n. 1. Estque ut plurimum
catena aurea vel aliud quoddam locale pretiosum Landrecht d. l.
Carpzov. p. 3. c. 33. d. 20. Philipp. in us. pract. Instit. lib. 2. eccl. 39. n. 2.
Et hæc antiqua tam Longobardorum & Suevorum, quam Saxo-
num consuetudo remunerandi *novas nuptas*, inter *illustres* aliosve
Equestris ordinis viros Imperii Romano Germanici teste Mylero
d. l. 16. 3. invaluit, & ad hunc usque diem in Germania tam fan-
tè observatur, ut quamprimum in pactis nuptialibus de dotalitio
Virginis illustris agitur, sponsus simul & conjunctim quoque cer-
tum quid pro munere matutino promittat & stipuletur. Et qui-
dem plerumque hisce ferè formalibus: Und haben wir Herzog
Engelbert ferner gelobet und versprechen / Frauen Engeltrudis //
unserer Gemahlin / zu einer gewöhnlichen Morgen Gabe / ein
Fürstl. Kleinot / neben vier tausend Reichs. Gulden zu vereh-
ren / welche Summa Geldes / gleich nach beschlagener Decken / Ihre
geschaffen werden solle / und darnit nach ihrem Willen und Wohl-
gefallen zu disponiren und frey eigenthumblich habend zu gebrauc-
hen. *Num autem Viduæ Sponse munus antelucanum debeatur?*
Dubium alicui moveri posset, quòd detur in pramium amissæ
virginitatis, quæ ratio in vidua cessat, Covarr. d. matrim. part. 2.
cap. 3. §. 7. n. 14. Affirmativam tamen defendit D. Mylerus d. l.
cap. 16. th. 6. quia donum matutinale non præcisè datur in prami-
um virginitatis, sed etiam ex qualibet alia causa, puta honoris,
nobilitatis, dignitatis, vel in remunerationem rei donatæ Ludov.
Roman. cons. 146. & datur à marito uxori ulterius in pramium &
remunerationem pudicitie conjugalis, quod quadrat quoque in
Vidua, quæ se agnoscendam tradit marito.

§. VII. *Durante matrimonio* Maritum uxori inter vivos
donare non posse constat ex t. t. ff. & C. d. donat. int. vir. & ux. ex-
cipiuntur tamen casus, quibus maritus validè donare potest, vid.
D. Struv. Syntagm. jur. civ. exerc. 30. th. 29. de quibus in seqq. §. §.
agetur. Quaritur autem, *Si maritus uxori annulos puta gemma-
tos, catenasq; aureas vel alia jocalia ornatu muliebri unice inservi-
entia tradiderit, nihilque de donatione expressè appareat, Num quid?*
en

æa uxori donasse credendus est maritus, an verò mortuo marito ea hereditibus ejusdem restituenda esse dicendum est? Distinguit. Aut jocularia in usum quotidianum aut verò festivum concessa sunt. Illo casu donatio facta præsumitur l. 18. ff. d. donat. int. vir. & uxor. Hoc verò non item per l. 5. §. 10. l. 15. in pr. ff. d. donat. int. vir. & uxor. cum donatio non præsumatur, ubi alia sumi potest conjectura vid. Wefenb. tit. ad L. Falcid. ut hinc, quod scilicet ornatus & honoris sui causa has res uxori maritus comparaverit, quò comptior & cultior incederet d. l. 5. §. 10. Scipio Gentil. lib. 2. d. donat. int. vir. & uxor. c. 12. Alexand. cons. 42. n. 4. vol. 5. ubi dicit, quod vestes & annuli, qui sunt in usu quotidiano, non repetantur soluto matrimonio, nisi probetur dictos annulos esse festivos add. Jul. Clar. sentent. lib. 4. §. donatio quest. 10. n. 3. ubi hanc distinctionem in praxi observari tradit, quæ sententia placet, cum hac ratione & luxui muliebri obviam eatur, & utilitati & saluti maritorum consulatur, sapius enim fit, ut infelices mariti obsequentes ambitioni uxorum plus expendant pro earum ornamentis & luxurioso cultu quàm recipiant de dote, sed

Prodiga non sentit pereuntem fœmina censum.
ut inquit Juvenal. Satyr. 6.

§. VIII. Donatio Jocaliũ *mortis causa* inter conjuges benè fieri potest, text. express. in l. si cum uxori 9. §. ult. ff. d. donat. int. vir. & ux. quia donationis eventus in hoc tempus excurrit, quo vir & uxor esse desinunt l. 10. ff. eod. Dominic. Cardin. Tusch. tom. 2. lit. d. concl. 691. n. 64. res verò donatæ non statim ad uxorem, cui donatæ sunt transeunt, sed interim dominium earum apud donatorem remanet, & donatio morte demum confirmatur l. 11. & seqq. ff. d. donat. int. vir. & uxor. Jure Saxonico ut donatio mortis causa valeat, insuper requiritur, ut autoritas Curatoris accedat, Zobel p. 2. diff. 22. n. 14. Coler. decis. 12. n. 46. & seqq.

§. IX. Jocalium donatio inter conjuges *reciproca & remuneratoria* subsistit l. 7. §. si vir. & uxor. 2. ff. d. donat. int. vir. & ux. Brunnem. ad l. 27. ff. d. donat. n. 4. Franzk. ad tit. ff. d. evict. num. 510. modò ejusmodi donatio in continenti fiat, secus si ex intervallo, Gall. 2. obs. 40. n. 7.

§. X. Qua-

§. X. Quando *Maritus senex* vel *Ignobilis* uxori juveni vel nobili Jocalia donat, donatio reciproca & mutua valet; quoniā uxor pro hisce jocalibus marito redonat juventam & nobilitatem gloss. in l. si voluntate verb. petend. C. d. dot. promiss. Gail. lib. 2. obs. 40. n. ult. Cardin. Tusch. tom. 2. pract. conclus. lit. D. conclus. 691. Tiraquelk. tract. d. nobil. cap. 18. n. 19. Menoch. lib. 3. præf. 12. n. 5. Hoc tamen notandum esse, quod requiratur tanta inæqualitas, quæ talem donationem mereatur, scribit Petr. Surdus conf. 164. n. 36. Qui talem donationem d. l. n. 5. & 6. in tantum valere asserit, ut licet maritus non dixerit, se in remunerationem juventutis & nobilitatis facere, tamen id in dubio præsumatur, ubi etiam adducit Joh. Lupum in rubr. d. donat. int. vir. & ux. §. 31. qui hanc sententiam communem esse scribit.

§. XI. Donatio Jocalium in festo *nativitatis Christi*, zum *heiligen Christ* / valet inter Conjuges, quam donationem ex consuetudine in universo Christianorum orbe receptam rescindere & revocare omninò improbum esset, cum hæc donatio non tam ex liberalitate, quam potius ex pia congratulatione de Christo nato profecta censeatur Berlich. p. 2. conclus. 15. n. 29. Carpzov. p. 2. c. 13. d. 20.

§. XII. Concessa etiam sunt *Xenia* & donationes Jocalium, quæ fiunt in uxoris die nataliâ, D. Neuenhan d. jur. viduit. membr. 1. sect. 10. lit. C. modò sint mediocres & conditioni uxorum congruæ, secus si immodicæ.

§. XIII. De *Jure Saxonico* donationem jocalium à marito uxori quocunque modo & tempore factam valere minus dubii habet; Certissimum enim est, quòd maritus uxori Geradæ nomine quid donare possit, quæ donatio adeò valida est, ut mortis confirmatione non indigeat, sed res donatæ, licet uxor ante maritum morti occumbat, unà cum cæteris speciebus ad Geradam pertinentibus ad proximam cognatam perveniant. Landrecht lib. 1. art. 27. lib. 3. art. 38. Weichbild art. 23. in fin. Goldbec. de Gerada c. 7. memb. 4. n. 98. Hartm. Pistor. lib. 1. qu. 31. n. II. §. 37. cum verò supra cap. 1. n. 3. traditum sit: Jocalia ad Geradam referri, non immeritò id quod in Gerada tanquam toto juris est, in jocalibus quoque tanquam parte locum inveniet. Inprimis circa ac-

E

quisi-

acquisitionem jocalium ratione donationis à viro factæ consuetu-
 do cujusvis loci, nec non traditionis modus inspiciendus est, Gail.
lib. 2. obs. 91. n. 3. Prout Amplifs. Facultatē Juridicam Francofurtanam
 anno 1679. mens. Maj. pronunciaſſe memorat D. Reimers *c. l. c. 5. n. 12.*
 Auf die Frage: Ob ihr die Ohr-Behänge/ welche Defunctus von
 seiner Schwester ererbet/ die Frau aber consensu mariti zu sich ge-
 nommen/ getragen/ und für das Ihrige gehalten/ als ein Geschenk
 zu consideriren? Erachten Wir / Ob gleich Maritus gewelt / daß
 Sie sich dergleichen Schleuffe machen lassen / nachmals auch / da
 die iezige Ihm erblich zugefallen / Er selbe der Frauen / zu ihrem
 freyen Gebrauch gelassen / daraus eine præsumtio donationis zu
 entstehen scheint; Weil aber dennoch eine donatio nicht præsu-
 miret wird / nisi liquidò de ea constet, welches fürnemlich inter
 Conjuges statt findet / als unter welchen sonst die Donationes gar
 verboten. *l. 1. ff. d. donat. int. vir. & uxor.* Die Frau auch Ihr selbst
 zu imputiren/ daß sie ihres Mannes Begehren nach Ihr dergleichen
 Schleuffe nicht machen lassen/ der nachmals concedirte Gebrauch
 auch keine donationem inferiren kan (*vid. supra §. VII. huj. cap.*)
 quia recepta DD. sententia est, quòd Maritus res preciosas ad
 usum tradendo Uxori, non animo donandi, sed commodandi
 videatur dedisse, ut eò ornatio incederet, *arg. l. 5. §. 10. ff. com-
 mod.* ideoque heredes mariti talia repetere possunt, Joh. Cam-
 peg. *d. dote p. 2. qu. 55. n. 2.* Rol. à Valle *lib. 1. consil. 10. n. 12.* Menoch.
arbitr. quest. lib. 2. cas. 218. n. 3. Quod eò magis procedit, si ma-
 ritus talia non comparaverit uxoris causa, sed aliunde ex hære-
 ditate habuerit, ubi videtur tantum commodasse Petr. Barbos.
ad l. 34. n. 75. ff. sol. matrim. So halten wir dasur: Daß die Frau
 selbe an sich zu behalten nicht befuget sey; Es könnte denn deutli-
 cher erwiesen werden / daß der Maritus animo donandi solche
 Schleuffe seiner Frauen überlassen; oder auch / daß dergleichen
 „ observanz in Pommern hergebracht / daß dasjenige / was von
 „ dem Marito der Frauen an Geschmeide übergeben / derselben /
 „ als Geschenk bey der Theilung für aus gelassen werde.

§. XIV. Et cum legata donationes quædam sunt, jocalia
 quandoque legantur, seu à defuncto relinqvuntur ab herede
 præstanda; Sic legatis *Kleinodis* gemmæ quoque intelliguntur; fiqui-

siquidem *Oedt* majoribus nostris hereditatem, patrimonium fa-
 cultatesve significabat, indeque vocabulum *Kleinoedt* / quasi bo-
 na hereditaria pretiosiora & subtiliora designare traditur, *Besold.*
in thesaur. pract. voc. Edelstein. Et *Dactyliothecis* (seu annulo-
 rum capusculis, *δακτύλιος* enim annulus est, *θήκη* capsula seu
 arcula, ubi quid reponitur) si quos præterea annulos habuerit
 testator, illud legatum etiam annulos, in *dactyliothecâ* servatos
 continere dicitur in *l. 52. §. pen. d. legat. 3.* Attamen si simpliciter
dactyliotheca legata fuerit, inspiciendus erit testatoris loquendi
 stylus; si enim *Dactyliothecæ* appellatione simul annulos com-
 prehendere solitus fuerit, etiam annuli legatæ *dactyliothecæ* ce-
 dunt; consuetudo enim Testatoris optimam voluntatis ipsius
 interpretationem præbet, *Mantica d. coniect. ult. volunt. lib. 6. tit. 9.*
 E contrario annulis legatis *dactyliothecam* non cedere vult textus
 in *l. 53. §. 1. ff. d. legat. 3.* D. Reimers *d. l. c. 4. n. 39.* Q. Si ita dixerit te-
 stator: *Der Seix vermache ich meine Kleinoedt / num margarite*
contineantur? Negat. & ita *Facultas Juridica Francofurtens.* anno
 1679. mens. Maj. pronunciavit: *Indem communis usus loquen-*
di die Kleinodien von zusammengesetzten Edelgesteinen verstehet /
und man von einer Schnur Perlen nicht wohl sagen kan / daß es
eine Schnur von Kleinodien sey. Si quis uniones & hyacinthos
 uxori legatas vivus adhuc in aliam speciem convertisset, ita ta-
 men, ut forma pristina manserit, ut iisdem usibus res legata in-
 servire possint, veluti si in aures, in quibus duæ margarite, elen-
 chi & smaragdi duo erant, legasset, & postea elenchos iis detraxis-
 set, legatum non expirat, sed in aures nihilominus debentur *l.*
32. §. penult. & ult. ff. d. aur. arg. mund. cum aliàs legatarius unio-
 nes & hyacinthos in aliam ornamentum speciem conversos petere
 nequeat, nec heres ornamento posteriori eximere & præstare
 compellatur *l. 6. §. 1. ff. d. aur. arg. mund.* Simon de Prætis *d. inter-*
pret. ult. volunt. lib. 4. dubit. ult. circa Testator. disposit. Inspect. 3. n. 3.
 Dn. Reimers *d. l. n. 47.* *Quærit.* Si fortè *jocalia* vel ornamenta
 uxoris causa comparata fuerint legata: *utrum ea quoque ornamen-*
ta, quæ promiscuo viro & uxori usus fuere, contineantur? Negatur.
per l. 45. ff. de legat. 3. *Sichard. in rubr. C. d. secund. nupt. n. 4.* Pari-
 ter nec ea, quæ maritus uxoris exornandæ gratia à Judæis saltem

conduxit, sub ejusmodi legato continetur Simon de Præcis d. in-
terpret. ult. volunt. lib. 4. dubit. 10. circa legat. num. 17. in fin. Quær.
Num jocalia legata ex feudo præstanda à Successore solvenda sint?
Respond. Si dos ex feudo solvenda est, ibi idem in cæteris expen-
sis nuptialibus. *Geschmæcke/ Kleidern und Hochzeit Geldern* se-
cundùm praxin observari, tum propter identitatem rationis, tum
quia sub voce *Aussteur* illa in Statutis comprehenduntur, testa-
tur Mevius p. 2. d. 120. Quær. Si quis aurum, gemmas & quæ in au-
ro fuerint, legasset, num aurea suppellex, cui neque gemma, neque
margarithe insunt, legata videatur? Affirmat Jetus in l. si quis le-
gaverit ii. ff. d. aur. arg. legat. non obstante clausula: *quæ in auro
fuerint.* quæ legatum ad solum aurum gemmis margaritisque ex-
ornatum restringere videtur.

§. XV. Per universitatem acquiruntur jocalia Successione
quæ est vel per testamentum vel ab intestato. Illud tamen in foro
Saxonico notabile est, quòd mulieri omnis facultas in testamen-
to de Gerada, & sic etiam de jocalibus disponendi prorsus sit ad-
empta, non quidem, ut jure Saxonico communi expressè illud
dispositum reperiat, sed quòd majoribus nostris quasi per ma-
nus traditum, longissimique temporis usu confirmatum, Schnei-
dewin. ad Inst. d. donat. n. 19. in pr. Thoming. decis. 6. n. 11. & tan-
dem Constit. Electoral. 14. part. 2. pr. durf. testament. expressè con-
stitutum sit; rationem assignant DD. quòd quia cognatæ mortuæ
muliere debere incipiat Gerada, inque eâ ipsi, quamprimum ani-
mam mulier exhalat, jus quærat, mulier de hâc tanquam re ali-
enâ disponere non habeat. Si tamen mulier proximæ cognatæ
consensum adhibuerit, potest uti de Gerada, ita & de jocalibus
testari; hoc enim præjudicium consensu cognatæ tollitur, cum fa-
vori pro se introducto renunciare l. 41. ff. de minor. l. 29. C. d. patt.
nec volenti injuria fieri possit l. 34. C. d. transact. l. 203. ff. d. R. I.
Hujusque consensus uti pro forma & solennitate actûs non requi-
ritur, sed saltem respectu commodi ejus, qui confirmat, adhibe-
tur, quocunque tempore tam ante quam post actum præstari va-
let l. 1. §. 12. ff. quod legat.

§. XVI. Contractus quod attinet, nihil hîc peculiare est,
nisi quod mulier jocalia acquirere possit v. gr. à cognatæ, sub con-
ditione

ditione retrodonandi, vel retrovendendi, vel si non nupserit, vel si donatrix seu quæ vendidit revaluerit, l. 2. & 3. C. d. donat. quæ sub modo. Quær. Si mulier emerit annulum, cui gemma incluse sunt, num gemma simul vendita censeantur? Respondet. Licet gemmæ & aurum per se integra corpora sint, adeoque non conjunctim vendita censeantur arg. l. 30. §. 1. ff. d. usurpat. & usucap. Nihilominus tamen gemmæ cum annulo, cui incluse sunt, constituunt corpus connexum, donec vel ex legis ut in l. 6. ff. ad exhibend. vel hominum sufficienti dispositione separentur, ut in l. 17. ff. d. aur. arg. mund. Videatur l. 32. §. 1. ff. d. aur. arg. mund. quæ hanc quæstionem affirmativè decidunt D. Reimers d. l. n. 80.

CAP. IV.

DE

USU ET ABUSU JOCALIUM.

SUMMARIA.

§. I. Mulieribus, quò minus se ornare ac jocalibus uti possint, obstare videntur sacra scriptura & dicta Sapientiorum. II. Moderatus tamen jocalium usus à Legislatore in Republica concedi potest, uti is legibus permissus est. III. Immodica ornandi licentia & patrimonium ac facultates maritorum consumit, & paupertatis causa est. IV. Querela de luxu jocalium nova non est; De luxu annulorum testantur Martialis & Seneca. De Flandris Burgundius. V. Quid Basilus Magnus à luxu talium dehortans, & Boethius. VI. Magis de interno quàm externo ornatu ac cultu laborandum est mulieribus. VII. Ornamenta nimia sine suspitione libidinis non solent esse. VIII. Inter civitatis ægre indicia ornamentorum muliebrum luxuriam prudentes quique censuerunt. In Germania nostra luxus valdè inva-
luit. IX. Latæ sunt in Republica Roman. German. leges circa luxum ornamentorum muliebrum tam Universales quàm Speciales seu Provinciales. X. Judicia quorundam, qua ratione commodè abrogari possit luxus jocalium.

§. I.

Mulieribus, quò citra vituperium uti possint ornatu cultu-
que, ut elegantiores sint, obstare videtur autoritas sacrarum
literarum 4. Reg. cap. 9. ubi loquitur de Iezabel muliere pessima:
Porrò Iezabel introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio,
& ornavit caput suum. & Gen. 38. Judas suspicatus est Thamar
ex ornatu esse meretricem. Paulus 1. ad Timotheum cap. 2. mulie-
res orate in habitu ornato, aut (ut alii vertunt) in amictu mode-
sto sive honesto: nam & id significat græca dictio *κορυσίω*, Et
locò interpretationis subdit verba: Cum verecundia & sobrieta-
te ornantes se, & non intortis crinibus, aut auro, aut margarithis,
vel veste preciosa & Gregorii Nanzianzeni versus extant elegan-
tes, qui ex versione ita se habent:

Ne capita turrificate adulterinis crinibus mulieres

Mollientes mollia colla ex specula.

Neq; Dei formas inungite coloribus turpibus,

Ut personas & non facies feratis.

Imò mulieribus formosis multum ornatum non modò nihil con-
ferre videtur ad augendam pulcritudinem, sed contra adversari
potius: quandoquidem illorum, qui fortè eas aspiciunt, unus-
quisque auro & lapillis pretiosis obstupefactus, relictis colore,
vultu, cervice, cubito, alioquin laude & admiratione dignis, ad sar-
dam, vel smaragdum, vel monile, vel armillas respicit. Tiraqu.
ad l. 3. connubil. p. 3.

§. II. Iis tamen non obstantibus *moderatum* ornamen-
torum seu jocalium usum mulieribus in Republica concedi posse
& in Romana mulieribus ab ipsis legibus permillum esse ab ipsis
legibus, viris verò expressim prohibitum constat ex l. 1. C. *nulli
licere libr. 11.* Sic *paragandas*, id est, fascias aureas vel sericas auro
intertextas, non licuit aliis contexere, quàm gynæciariis l. 1. C. d.
vestib. hotober. libr. 11. ita nec viris gerere licet in tunicis vel lineis,
nisi quis sit in Ministerio Principis, & ei Imperator hoc concesserit
l. 2. C. *cod.* & Valerius Maxim. *libr. 2. titul. 1.* scribit: Sancitum
fuisse à Roma, ut feminae purpurea veste & aureis segmentis
uti possent. In qua re, inquit Tiraquell. *in l. 3. connubial. gloss. 1.
part. 3.*

part. 3. Romani ut plerumque aliàs, prudentissimi extiterunt, qui nulla alia re magis, quàm auro, argento, purpura, & cætero ornatu uxores in suam ipsorum sententiam traducere, sicque abstemias efficere potuerunt. Probè siquidem mulierum cupiditatem noverunt, quarum imperfectissimus affectus semper in vestibus, semper in auro, semper in lapidibus pretiosis, & ornamentis extrinsecis gloriam ponit, ut scribit Hieronym. *in regul. Sanctimonial. c. 28.* Seculi virgines ut sponsis placeant, eosque in amorem sui magis incitent, mira se sollicitudine formare student, & naturalem corporis pulchritudinem ornandi arte commendant.

§. III. Immodica verò ornandi licentia non solum patrimonia & facultates maritorum olim pessundedit, sed etiam hodiè luxus iste paupertatis causa est. Graviter Divus Ambrosius *in libr. d. Nabuthe Israëlita c. 5.* Delectantur, ait, *compedibus mulieres, dum modò auro ligentur: non putant onera esse, si pretiosa sunt: non putant vincula esse, si in his thesauri coruscent: delectant & vulnera, ut aurum auribus inseratur, & margaritæ dependeant: habent & gemme pondera sua; habent vestimenta frigora sua. Sudatur in gemmis, algetur in sericis: tamen pretia juvant: & quæ natura averfatur, commendat avaritia: Smaragdos, & hyacinthum, beryllum, achatem, topazion, ametystum, sardam, summo querunt furore, vel si dimidium patrimonii petatur. Non parcunt dispendio, dum indulgeant cupiditati. Filia matrem, filiam ancilla æmulatur. Sic eò res rediit, ut denique cum Biante omnia sua secum portent. Sæpè enim & avita prædia, & domum, in qua defecit, minor crevit, majorum imagines fulgebant l. 22. C. d. admin. tut. satis lugubri exemplo absorbet hæc charybdis Magnif. D. Struve *diss. de eo quod justum est circa vestit. civium. sect. 6. th. 49. add. Zorer. part. 2. quest. 18.**

§. IV. Neque querela de luxu jocalium nova est; olim luxum annulorum adeò inolevisse, ut etiam omnibus digitis gestarint, testatur Martialis. *libr. 5. Epigr. 62.*

Per cujus digitos, curvis levis annulus omnes.

Imò verò uno digito plures. Idem Martialis de Charino *lib. 11. epigr. 60.* & Seneca *6. d. benefic. 9.* ait: Non satis muliebris infania viros subjecerat, nisi bina ac terna patrimonia auribus singulis pepen-

pendissent. Pari vanitatis contagio id in Flandris suis contigisse eleganter ac graviter indignatur Nicol. Burgundius elegia ad Daniel. Heinfium, ubi post alia:

*Flandria cum primum concluderet oppida muris,
Et populus simplex, & rude vulgus eras.
Nulli marmoreis surgebant molibus aedes
Materiamque operi proxima rura dabans.
Nec fuit argilla pudor obstruxisse penates,
Aut in straminea consenuisse casa.
Claraque Nobilitas sperito discrimine pompa,
A populo sola laude remota fuit.
Vixque satis notum fuerat quid gemma valeret,
In pretio pannus telaque vilis erat.
At postquam audaci percurrimus aquora puppe,
Et quas nescierat Belga stupebat opes,
Luxuria patefacta via est, sensimque parentum
Simplicitas vitiis fecit abacta locum.
Partenope nebulas, Coasq; Ligustica vestes
Intulit, & fucos Gallia compta suos.
Nec satis ad fastus in nostro invenimus orbe
India tentata est, & nova damna dedit.
Serica nunc etiam capere quoque vilis haberi,
Atque in plebeja luxuriare domo.
Villica callosos artus praecingitur auro.
Nobilis, in dubio est, haec sit an illa nurus.
Quotque vides gentes, totidem discrimina vestis,
Inque novas formas quilibet annus abit.
Obruimur cultu, nec quo matrona tegatur
Sufficiunt agiles annua lucea manus.
Fœmina circumfert totos in corpore census,
Et quisquis genio subtrahis, illa terit.
Arctaque paupertas lariumque angusta suppellex,
Ayasis tunicis dissimulata latent.*

Vidi

Vidi ego, quae tereeti suspenderet aure lapillos,

Exhausta solam vivere semper aqua.

Vidi ego, quae faceret furtivos fornice questus,

Verrere ut heroo syrmate posset humum.

Ducite nunc iterum juvenes sine dote puellam.

Nil nocet: absentes corpore quaret opes.

§. V. A luxu jocalium dehortantem audiamus Basilium Magnum qui ὀμιλία, πρὸς τὰς πλεῖστους ita loquitur: Quid attonitus aurum miraris? Lapis est aurum, argentum lapis, margarita lapis, lapides sunt Chrysolithus, beryllus, achates, hyacinthus, amethystus, Jaspis. Hi sunt flores opum magnarum. Hos partim, cum sint clarissimi, in tenebris abscondis: partim in digitis micantibus aliisque in ornatibus circumfers. Dic quaeso, quae utilitas digitos vertere lapillis coruscantes, atque ostentare? & Boethium lib. 2. d. consol. Philosoph. An gemmarum fulgor oculos trahit? Sed si quid in hoc est splendore praecipui, gemmarum est lux illa, non hominum: quas quidem mirari homines vehementer admiror: Quid est enim carens anima motu atque membrorum compage, quod animatae rationabilisque naturae pulcrum esse jure videatur?

§. VI. Magis ergo de interno, quam externo ornatu ac cultu laborandum est mulieribus. Ita habet Senarius ille:

Γυναικὶ κόσμος ἐτέροπος, ἢ ἔχουσία.

Id est, ad verbum:

Mulierum ornamentum mores, & non aurum.

Emphatice Tertullianus libr. d. cult. foemin. ait: Proдите vos jam medicamentis & ornamentis instructae Apostolorum: sumentes de simplicitate candorem, de pudicitia ruborem, depictae oculos verecundiam & spiritus taciturnitate; inserentes in aures sermonem Dei, annexentes cervicibus jugum Christi; caput maritis subjicite, & satis ornatae eritis. Manus lanis occupate, pedes domi figite, & plus quam in auro placebunt. Vestite vos serico probitatis, byssino sanctitatis, purpura pudicitiae. Taliter pigmentate Deum habebitis amatorem. Et Chrysostomus homil. ad populum Antiochenum 21. Vis, inquit, ornare faciem? non Margaritis, sed modestia, & honestate: sicque vir gratiorem cernet aspectum.

F

§. VII. Nec

§. VII. Nec est de nihilo, quod vulgus suspicatur: Ornamentum istum nimium non sine suspicione libidinis esse, quod scilicet fœminas ad eam invitet. Clemens Alexandrinus *lib. pedag. 2. c. 2.* ornandi studium majus vitium esse, quàm ebrietatem statuit. Et ob mundio rem justo cultum suspectam factam esse pudicitiam testatur Petr. Gregor. Tholosan. *Syntagn. lib. 9. c. 19. n. 9.* ut proinde non sine ratione Stobæus *sermon. 83.* moneat: *Si mulier superfluo vestitu & luxu non fuerit vestita, amores illegitimi eam non sollicitabunt, sed marito proli totique familie amica erit: Nam quæ lectos alienos amat, omnia Domestica odit, tum liberos, tum famulos: Hec otium amat, ab hac exitium rebus omnibus nascitur, quas & ipsa & maritus communes habent; Et ut brevi dicam: Omnia ferè mala ex hoc superfluo vestitu (ornamentis) eveniunt: Multa enim se prostituunt, ut veste serica utantur; Non pauca destruunt patrimonium virorum in his superfluis; insidiantur alie viris suis nolentibus novas vestes (nova jocalia) præbere. Petr. Rebuff. ad Constit. Regn. Gall. tract. d. pann. aur. pr. n. 19. adde præmium huj. dissertat. Apud Terentium adolescentes illi ex fordibus & negligentia cultus ancillæ colligunt argumentum pudicitia dominæ.*

§. VIII. Quoniam verò inter civitatis ægræ indicia vestium & ornamentorum muliebrium luxuriam prudentes quique censuerunt, Senec. *ep. 114.* Sumtuariis legibus etiam circa jocalia opus est. Nam nec luxus solùm aut prodigalitatē, sed dignitatis munerum & ordinum inter Cives, h. e. Imperantes & Parentes externâ quadam conditionis notâ ratio habenda est *arg. l. 15. §. 1. ff. d. usufruct. Recept. Imper. d. anno 1500.* Nachdem ehrlich / ziemlich und billich / daß sich ein ieder / was Würden und Herkommen er sey / nach seinem Stande / Ehren und Vermögen trage / damit eines ieglichen Standes unterschiedliche Erkändnis seyn möge. *addat. Reformat. Polit. d. anno 1577. tit. 9.* Cùm in Germania nostra luxus valdè invaluerit, leges sumtuarie latae sunt, quæ valdè necessariae fuere. Verè Forstner. *ad lib. 3. Annal. Tacit. p. 495.* ait: *A serico perventum est ad aureas & argenteas vestes; ab his ad texta serica, quæ margarite & varii operis lapilli per suos colores distributi. Quid catenas dicam & gemmea cingula, & adamantinas fibulas, & bina ternaque patrimonia mulierum auribus pendentia? Digna Principibus imò necessaria cura foret,*

ret, providere, ne dites familie, aut claritudine insignes studio magnificencie prolabantur. Sed opinor ex aliorum inopia securitatem sibi conciliari persuasum esse Principibus. D. Præses dissert. de Causis Honorum sect. 5. th. 12.

§. IX. Latæ sunt leges in Republ. Romano Germanicâ circa luxum muliebrum ornamentorum seu Jocalium tam universales, quàm speciales seu provinciales. Illuc spectat Ordinatio Politica de anno 1530. tit. von unordentlich er und löstlicher Kleidung & seqq. & Reformat. Polit. d. anno 1548. tit. 12. von Grafen und Herren: Ibi: Ihre eheliche Gemahl mögen alle seiden Gewandt mit Gûlden und Silbern Stücken verbrâmet tragen / doch keine Ketten oder Kle'nod / über 600. Gûlden werth / de Nobilium uxoribus eod. loc. tit. 11. disponitur: Item mag sine Edelfrau eine Ketten / desgleichen an Häfflin / Halsband / und andern Kleinoden / aufferhalb der Ringe / auf 200. Gûlden werth / und nicht darüber an Ihr tragen. & tit. 12. de Doctorum uxoribus sancitur von Doctoren: ibi: Desgleichen sollen und mögen die Doctores und ihre Weiber / auch Kleider / Geschmuck und Ketten / güldene Ringe und anders ihrem Stande und Freyheit gemäß / tragen. Licentiati quoque Doctorum privilegiis gaudent, Ordin. Regiment. d. anno 1500. rubr. Wie zwanzig Personen in das Regiment genommen sind / in fin. ubi dicitur: Die andern sechs Personen die von Ritterschafft / Doctoren oder Licentiaten &c. D. Præses d. l. th. 11. Opificum fœminis annuli aurei, sed gemma carentis usus permittus est, dict. Ordin. Polit. de anno 1530. tit. von Bürgern und Einwohnern. §. Desgleichen sollen. Rusticorum fœminis corallorum, nedum gemmarum, usus omninò interdictus d. Ordin. Polit. d. anno 1530. tit. von den Bauer-Leuten §. desgleichen ihren Weibern. Speciales seu Provinciales Ordinationes variæ extant, præsertim Ordinationes Vestiaræ, Kleider-Ordnungen / quæ luxum ornamentorum muliebrum cohibent, uti sunt Augustana, Norimbergensis, Hamburgensis, Colonienfis, Argentenses ac Aliæ. & novissimè in anno 1678. Ordinatio Provincialis Magdeburgensis, tit. von Policeny Sachen / Kleider-Ordnung 2. Classe / ibi: absonderlich deren Weiber und Kinder / welchen bey Straffe Dreyssig Thaler / durchgehend zu tragen

Tragen verboten wird: Kleinodien / Ohr-Behänge / ganzer Diamant- und Rubiner-Schmuck / gute und falsche Perlen auf Ketten / ganz Gold- und Silberner Stück / &c. De virginibus aliquid peculiare in Reformat. Polit zu Augsburg. 1630. sancitum est, ut illæ dum adhuc in capillo fuerint, possint elegantioribus pretiosioribusque uti ornamentis, quàm ipsarum Parentes. ibi: Desselben gleichen ihren Weibern und Kindern darüber nicht zugestatten / welchen auch alle Kragen &c. &c. anzutragen verboten seyn soll / Allein mögen ihre Töchter und Jungfrauen ein Haar-Bändlein von Seiden tragen / Item Desgleichen die Jungfrauen ein Sammet Haar-Bändlein mit Silber / unvergildeten Beschlags tragen mögen. Item ihre Töchter und Jungfrauen mögen tragen ein Haar-Bändlein von 10. Gulden werth. De Statuto Vestiario lege Draconem de Patriciis p. 276. von grossen Guldenen Haar-Hauben mit Flinderlein / tremulis lamellis suis quasi ipsum Solis fulgorem prævocantibus vid. Tobias Delhaffen in Moneta Dea, orat. 5. p. 163.

§. X. Qua ratione luxus ornamentorum commodè abrogari possit, varia sunt Politicorum monita. Sunt qui volunt præter leges ab Imperantibus vel latas vel ferendas, Hosmet Ipsos quoque exemplo suo frugalitatis esse debere, juxta Claudian.

--- --- --- Componitur orbis

Ad exemplum: nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Præterea ornamentis pretiosioribus tributa imponant, uti in Belgio, teste Bornitio d. arario lib. 4. cap. 2. moris est, Guldene Stück / Passament, Perlen und dergleichen soll niemand tragen / wo er nicht zu erst die Accise davon bezahlet. Quod si, ut olim Ephesii fecerunt, in universo Imperio lex poneretur; Ne viri & mulieres ad decennium gestarent aurum, quantum verò in præsentiarum haberent, Imperio mutuarent. Obrecht. in Politischen Bedencken p. 49. Befold. in thesaur. practic. voce Guldene Stück. Ac ratione ornamentorum pretiosorum, quæ non oportet vulgaria esse, statui debere, non esse audiendos institores mercatoresque, si in diem hasce merces crediderint illis, qui in proprios usus easdem

easdem convertere voluerint. Dn. Schook. d. legib. vestiar. aphorism. 9. Quorsum tendit Eminentissimi & Serenissimi Postulati Administratores Archi-Episcopatus Magdeburgensis & Ducis Saxoniae AUGUSTI Constitutio in Ordin. Polit. cap. 18. & in ordinat. vestiar. in fin. Das zu denen Schulden/so von geborgeten Kleidern/ Gewandt/ Ringen/ Kleinodien &c. herrühren / ungeachtet die Creditores versichert/ auch solche Posten in andere causas debiti transferiret/ Ihnen darzu doch nicht verholffen werden soll &c. Necessum autem est, ut ejusmodi ordinationes sumptuariæ non solum chartæ vel membranæ inscribantur pœnæque in iis definiantur, sed etiam, quod palmarium est, excutioni dentur.

CAP. V.

DE

RELIQVO JURE JOCALIUM.

SUMMARIA.

I. Exhibetur conspectus capituli, quousq; varium jus se extendat. Jocalia sæpius dantur in argumentum fidei conjugalis; & quatenus id verum sit. Annulus ab amantibus dono datus non semper est conjugii symbolum. II. Quando vir vanè illudit fœminæ atq; donatione jocalium spem facit matrimonii, non repetit annulum aliaque jocalia, sed ea penes accipientem manent; Neque restitutione vel remissione jocalium contrahentes à sponsalibus recedere possunt. III. Jocalia pertinent ad Geradam. In quonam qualitas geradilis consistat. Si jocalia à muliere non usûs vel ornatûs causa, sed vel negotiationis ratione, ut quadam mercatrice, pro bonis utensilibus non habentur. Sufficit autem destinatio ad ornatum, licet actu ad eum non usa sit. Si jocalia à marito vel expressè commodatò data, vel concessa quidem simpliciter, non tamen semper ipsi relicta, pro veris geradicis rebus estimanda non veniunt. IV. Uxor vivo adhuc marito domina est jocalium geradicorum. V. De Jocalibus tanquam Geradâ uxor nihil præstat, ut satisfiat creditoribus mariti, neque principaliter, neque in

Subsidium deficientibus aliis mariti bonis. Limitatio. Q. Si maritus jocalia geradica pro debitis oppignorasset, num mulier reuentione bonorum utensilium gravanda? VI. Tutor & curator non possunt jocalia alienare. VII. Nec pater. Limitatur. VIII. Qualis culpa sit præstanda si sponsus vel maritus ornamenta sponsæ vel uxori commodat, ut ipsa cultior incedat. IX. Q. Num sponsa, si de conducta corona sponsalitia ipsi modeste saltanti, gemma deciderint, nullâ aliâs interueniente culpâ, à Locatore possit conveniri? X. Jocalia in dotem dari possunt, & quidem æstimatò. XI. Filia tenetur conferre jocalia, quæ accepit à patre. XII. Jocalia quæ dantur arrhæ loco liberis tempore sponsaliorum debent conferri. Limitatur. XIII. Uxor in Elect. Saxonie. debet conferre omnia sua bona; non autem jocalia. XIV. Num de Jocalibus solvenda sint collectæ? XV. Successores feudi non heredes allodiales sumtus ob jocalia propter festiuitatem nuptialem comparata erogatos sumtus solvere tenentur. XVI. Quid in delictis circa jocalia iustum sit. Dolo vendentes gemmas falsas pro veris, quomodo puniantur. Qua actione conveniantur gemmarum artifices, si gemmas vel jocalia vera non restituant, sed cum meliora acceperint, alia viliora dolo malo supponant. Q. Si culpa artificis gemma pretiosa frangatur, artificis verò facultates damno, gemmis dato, resarciendo non sufficiant, num pœna corporalis ipsi infligi possit? Cautela. XVII. Quando mulier jocalibus, blanditiis ac promissionibus inducta stuprum admisit, stuprator grauius puniendus videtur, quàm simplex stuprator. Q. Num eiusmodi stuprum pro violento sit habendum, ex eo, quòd blanditiæ, promissiones & dationes munerum, & alia ejusmodi fallacie coactioni equiparentur? Jocalium missio suspicionem facit adulterii.

§. I.

Jocalia in variis articulis juris adhuc conspicienda se sistunt. Vel enim exhibentur ad signum affectionis ejusque vel simplicis vel conjugalis; quo modo posteriori probationis instar sunt. Vel ut sunt res Geradica; vel ratione administrationis & prohibite alienationis; vel ratione contractuum; vel Collationis; vel ratione Collectarum; vel prout ex feudis sunt præstanda; vel prout circa ea in delictis quid iustum; De quibus singulis videndum est. Quod primum concernit; dictum est supra cap. 3. §. 4. Jocalie

lia v' gr. annulum, catenas, armillas, in argumentum fidei conjugalis dari. Quò & allusit D. Ambrosius d. Pass. Agnet. verbis: *Discede à me, quia jam ab alio amatore sum præventa, qui mihi satis meliora te obtulit ornamenta, & annulo fidei sue subarrhavit me longè te nobilior, & genere & dignitate, ornavit me inestimabili dextrochenio, dextram meam & collum meum cinxit lapidibus pretiosis.* quamvis datio annuli non sit de essentia sponsaliorum. Id tamen non sine distinctione accipiendum esse probat D. Præses d. annulo pronub. th. 16. Scilicet ex sola porrectione annuli sponsalia uti nec contrahuntur, ita nec probantur; sed tunc demum, si vocibus lingua figuratis id exprimatur, vel si unà cum datione annuli non fiat mentio & promissio matrimonii, talem annulum non pro pronubo, sed pro simplici donatione habendum esse c. illud X. d. presunt. Ut proinde inferatur: ex solo annulo non probari contractum matrimonii. Arnif. d. jur. connub. cap. 3. sect. 1. n. 8. Seu, quod idem est, annulum ab amantibus dono datum non semper esse conjugii symbolum, & solam munerum dationem esse signum æquivocum ad plura, neque ob incertitudinem vel naturam sui semper probat matrimonium, Mascard. vol. 2. conclus. 1032. n. 4. sed regulariter secundum ea, quæ expressè aguntur, vel secundum ea, quæ præcesserunt Panormitan. in c. duæ nobis 11. n. 7. d. desponsat. impub. Usitatum enim est, adolescentes puellis adamatis vicissim illis jocalia & donaria mittere ad favendum & consolidandum affectum ἐρωτικὸν ut sit amoris aucupium; Talis fuit ille, quem Ovid. amicæ suæ dono dedit, lib. 2. Amor. eleg. 15. Imò amatores annulos & armillas amicis sæpius detrahunt per lasciviam, uti ex Terent. in Hecyr. act. 4. scen. 1. d. Pamphilo constat:

*Ipse eripuit vi in digito quem habuit, virgine abiens
annulum.*

Et ex joco quandoque dant annulum: Jocus autem consensui, qui ad matrimonium requiritur, est adversus arg. l. 31. ff. d. oblig. & act.

§. II. Ne autem, quando vir vanè illudit fœminæ atque datione jocalium spem facit matrimonii, impunè id faciat, indutum est, ut reus conventus de jure non repetat annulum aliaque

que jocalia, sed ea penes accipientem manent, puniaturque à Magistratu poenâ pecuniariâ, prout judicatum refert D. Praeses *d. l. 31.* Sin autem promissa & probata sunt sponsalia, sic ut promittentes ita sint adstricti, ut contrario dissensu, si fortè sponsaliorum quem poeniteat, dissolvi minimè possint, non licet annulum vel jocalia invicem restituere. Hinc incongrua est illorum opinio, qui sibi persuadent, quòd non solùm uni parti, jacturâ jocalium, alterutro invito, sed etiam ambabus, restitutis invicem jocalibus, integrum sit à promissis sponsalibus discedere; Falsum enim est praesuppositum, ac si jocalibus datis, hoc tacitè actum videatur, ut qui ea velit perdere, vel reddere, queat recedere. Si enim absque annulis ceu jocalibus, perfectis sponsalibus, ab illis recedere non fas est, cum foedus matrimonii sanctissimum non tam à contrahentium consensu, quàm Dei autoritate & voluntate dependeat *Carpzov. part. 4. c. 20. d. 10. n. 7.* multo itaque minus ab istis discedere integrum erit, si non tantummodo consensu, sed & insuper annulorum datione, firmata fuerint, facillioris probationis gratia, & ad futuram rei memoriam *l. 4. ff. de pignor. l. 4. ff. d. fid. instrum.* Illud autem, quod ad corroborandum additum est, in illius infirmationem vergere non debet, *arg. l. 19. ff. d. legat. 1.*

§. III. *Jocalia* pertinent ad *Geradam* vid. *supr. c. 1. th. 3.* quæ est universitas quædam certorum corporum mobilium ad muliebris sexûs, cui soli relinquitur, patrimonium de Jure Saxonico perti- nens. Cujus forma est, ut possideatur à muliere. Qualitas enim *Geradilis* peculiaris jocalium ex solâ personâ acquiritur muliebris; ita ut solus sexus faciat *geradam*, solus retineat, solus ad alias mulieres transferat *Sandrecht lib. 3. art. 15.* Possidere verò debet mulier civiliter ut domina, animo ista sibi habendi, iisque, ceu *Geradâ* utendi, non naturaliter *Goldbeck. Gerad. c. 3. n. 20.* Ex quo notabiliter infertur, jocalia tanquam res qualitate suâ *Geradicas*, & à muliere detentas, si ab eâ non usûs vel ornatûs causâ, adeoqve animo sibi non retinendi iisque utendi, sed vel negoti- ationis ratione, ut quadam mercatrice, ut rursus vendantur, vel assecurationis gratia pro pecuniâ creditâ ut quâdam creditrice fuerint possessæ, neutiqvam pro bonis utensilibus haberi debere *Carpzov.*

Carpzov. p. 2. c. 14. def. 31. Modò maritùs jocalia ista usui uxoris concesserit, custodia illius semper reliquerit, nec ab uxore unquam receperit. Et sufficit destinatio ad ornatum, licet actu ad eum non usa sit; quemadmodum annuli in possessione mulieris reperti ad Geradam pertinent, licet illis mulier ad ornatum actu usa non fuerit, & ita Scabini Lipsienses anno 1630. pronunciarunt: *So viel aber die güldne Ringe anlanget/ werden solche/ wofern sie in der verstorbenen Frauen Gewehr befunden werden/ ob sie gleich dieselben niemals angetragen/ für Gerade billig gehalten B. R. W.* Aliàs si jocalia à marito uxori vel expressè commodatò data, vel concessa quidem simpliciter, non tamen semper ipsi relicta, pro veris Geradicis rebus æstimanda non veniunt; Nisi jocalia à marito ita concessa, uxor pro utensilibus possederit, tunc intra unum annum, sex septimanas & tres dies, tanquam res Geradicæ præscribuntur, cùm de dicto Jure Saxonico omnes res mobiles hoc fatale agnoscant, *Landrecht lib. 1. art. 28. lib. 2. art. 44.* Caveant ergò mariti, ne clavium neglectu ipsam suppellectilis suæ negligent proprietatem: sed si quicquam mulieris usui commodaverint, justo tempore id rursus ad se recipiant, vel claves saltem ceu possessionis sigilla ipsi custodiant.

§. IV. Jocalium, quatenus ea considerantur ut res Geradicæ, vivo adhuc marito uxor est *domina*, sive Nobilis sive Plebeja sit, cùm marito omnis disponendi facultas, tam inter vivos quàm mortis causa de istis rebus sit adempta, teste experientia Hartm. Pistor. p. 1. q. 31. n. 7. uxorque vivente marito de bonis utensilibus disponere, & ea in alium transferre possit *Constit. Elector. p. 2. c. 13. d. 14.* ac uxor non tantùm mortuo marito, sed & vivo & ære alieno nimium gravato jocalia Geradica tanquam proprium quoddam petere & vindicare valeat. Carpz. p. 1. c. 28. d. 94. Communem tamen rerum utensilium possessionem maritus habet, *Mann und Weib seyn in gesamter Gewehr/ Landr. lib. 1. art. 31.*

§. V. De Jocalibus, tanquam Geradâ Uxor nihil præstat, ut satisfiat creditoribus mariti, neque principaliter, neque in subsidium deficientibus aliis mariti bonis *Gloss. in art. 24.*

G

Landr.

Landrecht lib. 1. in verb. Dieses ist geredet von der Form/ quia, ut in thesi præcedenti dictum, Gerada est bonum aliquod uxoris proprium Matth. Coler. p. 1. decis. 60. n. 54. ubi n. seq. addit notabilem restrictionem, nisi maritus compararit res ad Geradam pertinentes in fraudem Creditorum. D. Richter d. privileg. Credit. cap. 3. sect. 1. n. 130. Q. si maritus jocalia geradica pro debitis oppignorasset, num mulier reuivione bonorum utensilium gravanda? Negat. Ne contra uxorem tanquam dominam vivo adhuc marito alienatio obliquè concedatur, quæ directò prohibita est l. avia §. Titio d. condit. & demonstr. vel non domino disponendi de rebus alienis potestatem faciamus contra l. 20. ff. d. acq. rer. dom. Nisi pignus consensu mulieris sit contractum, eo casu viduæ incumbit onus redemptionis Landrecht lib. 1. art. 24. ibique Gloss. etiamsi nudum consensum sine autoritate curatoris ad litem adhibuerit Goldbec. d. Gerada c. 9. n. 88. & seq.

§. VI. Tutor & Curator possunt quidem res mobiles pupillares alienare arg. l. 7. §. 1. ff. de admin. tutel. l. 4. C. quand. decret. opus non est. Jocalia tamen, utpote res pretiosas quæ servando servari queunt, ac immobilibus comparantur Rauchb. p. 1. qu. 26. n. 34. absque speciali Magistratus decreto alienare nequeunt l. 22. C. de adminstr. tut. Finckelthaus. obs. 48. Ita pronunciavit Facultas Juridic. Lipsiensis anno 1614. Ob nun wol der Vormund diejenigen Gerade Stücken/ so etwa wandelbar / und ohne Schaden nicht haben erhalten werden können / zu verkauffen / und das daraus gelösete Geld / dem Mägdelein zum besten / auf Zinse zu legen / befugt gewesen / Dennoch aber und dieweil / eurem anzeigen nach / viel kostbare Stück unter dieser Gerade gewesen / so dem Mägdelein zum besten hätten erhalten werden können / und die Obrigkeit solchen Kauff nicht bestätiget / So ist solcher Kauff / so viel die kostbaren Stück an gülden und silbern Geschmeide antrifft / wegen Manglung der Obrigkeit ausdrücklicher Einwilligung / unkräftig / und ist demnach der Vormund / solche kostbare Gerade Stücke wiederum zu lösen / oder den Werth derselben / eurem Weibe zu entrichten / schuldig V. R. B.

§. VII. Pa.

§. VII. Pater, qui legitimus administrator est bonorum adventitiorum *l. fin. C. d. curat. furios. l. ult. C. d. bon. que lib. Jocalia*, quæ ad filiasfam. pertinent & adventitia sunt, alienare nequit, nec per venditionem *Matth. d. Afflict. decis. Neapol. 393. n. 2.* nec per donationem, cum ea semper contraria sit administrationi *l. 7. pr. ff. d. donat. l. 1. §. 1. ff. que res pignor.* nec ex quacunque causâ *Honded. vol. 1. part. 4. consult. 72. n. 40. & seq. Vultej. vol. 2. consil. 26. n. 55. & cons. 25. num. 71.* Nisi pecunia non suppetat, & sic ex necessitate e. gr. æris alieni ex defunctæ vel matris vel propinquorum, à quibus jocalia ista acceperunt, persona usufruarum onere filiam prægravantis *l. fin. §. 4. & ibi DD. C. d. bon. que lib.* vel licet pecunia suppetat, si utilitas filiasfam. per alienationem promoveri, ac onus & damnum averti possit *d. l. fin. §. 5.* Qui casus si occurrant, solennitates debitæ debent adhiberi *d. l. fin. §. 5. verb. non tamen licentia. l. 4. C. eod. l. 1. C. de bon. matern.* Et demum ex justa & legibus fundata alienationis causa alienata retractari nequeunt. Illegitimè verò & nulliter facta, retractari possunt, ita ut filia omni jure ea vindicare possit, cum ejusdem domina manserit *l. 15. l. 16. C. de præd. minor. l. 3. ff. d. R. V.* ut sic in integrum restitutionis beneficiò ad hoc non sit opus *Carol. Molin. cons. 40. n. 27.* Hinc Jocalia à tutore, curatore vel patre dono data secundæ uxori vel alicui alteri à filiâ revocari possunt *Hartm. Pistor. obs. 190.*

§. VIII. Jocalia *commodatò* data restituenda sunt domino, ita tamen, ut si negligentia vel culpa sit admissa, ista præstetur, & quidem levis, imò levissima *D. Præses ad l. 23. ff. d. R. §.* quando verò sponsus vel maritus ornamenta sponsæ vel uxori commodat, ut ipsa cultior incedat, sponsa vel uxor præstat dolum tantummodo & latam culpam, quia suâ duntaxat causâ commodans commodasse censetur *l. 5. §. 10. ff. commodati.* *Sturcius & D. Præses ad d. l. 23.*

§. IX. Non inelegans quæstio est: *Num sponsa, si de conductâ coronâ sponsalitiâ von der Braut-Krone ipsi, modeste saltanti, gemmæ deciderint, nullâ aliâ interveniente culpâ, à Locatore possit conveniri? Respondet.* Quoniam conductor regulariter dolum, latam & levem, non autem levissimam culpam præstat,

multò minus casum l. 23. ff. d. R. I. arg. l. 5. §. 2. ff. commodat. amissionis casus ipsi potius coronæ domino imputandus est, qui infirmendis gemmis diligentiam fortè majorem præstare debuis- et arg. l. 134. §. 1. l. 155. pr. l. 173. §. 2. d. R. I. Dummodo sponsa conducens periculum & casum in se non receperit arg. l. 13. §. 5. ff. locat. D. Reimers d. l. c. 4. n. 92. & seqq.

§. X. Quemadmodum bona universa ab uxore marito in dotem dari possunt l. 72. d. jur. dot. l. 4. C. eod. Ita etiam Jocalia, & quidem æstimatò, ut aliquando non res, sed æstimatio veniat restituenda; & tunc dominium plenum quasi contractâ emtione transfertur l. 10. pr. §. 5. l. 16. l. 17. §. 1. l. 18. d. jur. dot. l. 5. l. 10. C. eod. Molina d. Just. & jur. tract. 2. disp. 416. n. 7.

§. XI. Collationem quod attinet, Filia debet conferre jocalia, quæ accepit à patre, Gail. 2. obs. 91. n. 5. D. Struv. exerc. 37. sb. 42. Licet enim Gerada materna aliaque vestimenta supellex- que muliebris, quam filia à patre vel matre accepit, collationi non sint pbnoxia Gloss. latin. art. 13. lit. c. & in artic. 10. lit. a. lib. 1. Landrecht Gloss. Weichbild in art. 57. vers. Ihr sollet wissen / l. filia C. famil. hercisc. Goldbec. d. Gerada c. 6. n. 27. Wesenb. in para- titl. d. collat. dot. in fin. Rauchbar. p. 2. qu. 17. n. 14. Attamen hoc ipsum restringi debet ad supellectilem muliebrem pretii vilioris, quæ propterea in collationem non venit, quia alimentorum no- mine comprehenduntur l. 6. ff. de alim. & cibar. legat. Hoc tamen ad jocalia, utpote ornamenta pretiosa minimè extendendum, ut proinde ista tanquam præcipua non possit lucrari filia, Coler. de- cis. 62. n. 34. Schneidew. in §. quedam actiones n. 47. d. action. nisi pater id expressè voluerit, l. penult. C. d. collat. interdum etiam id ex præsumta voluntate, si ita clarè non appareat, tacita enim & præsumta voluntas conservandæ æqualitatis est ratio atque fun- damentum l. illud in fin. C. d. collat. Carpzov. p. 3. c. II. def. II. & ita pronunciarunt Scabini Lipsienses anno 1575. Hat euer Weib eure Stieff-Tochter über die täglichen Kleider mit an- dern köstlichen Kleidern / Geschmuck / Geschmeide und Kleino- dien versehen &c. Da nun eure Stieff-Tochter nicht bewei- sen könte / daß Ihr euer Weib die köstlichen Kleider / Ge- schmuck /

schmuck / Geschmeide und Kleinodien / und was sie auff der
Verlöbniß aufgewendet / geschencket / so ist sie dieselbige Stü-
cke in gemeine Theilung einzubringen / oder Ihr an ihrem
Antheil abfürzen zu lassen schuldig / *B. R. W.* Parentibus
verò liberum est, uni liberorum plus relinquere, quàm alteri,
dummodo ne quis fraudetur in legitima *l. 8. C. d. inoff. testam.*
Jocalia quoque vel reliqua conferre non tenetur filia, si abstine-
at, neque immisceat se bonis defuncti Parentis, qui enim non
affectat successionem, ad collationem urgeri nequit *l. ult. ff. d. col-
lat. dot. l. 23. C. famil. herisc.* modò, ut ante monitum, reliqui li-
beri legitimam suam consequantur, *D. Præses dissert. d. debit. bon.
subsid. cap. 5.* & ita judicatum à Suprema Curia Mechliniensi refert
*Christin. vol. 4. decis. 2. n. 4. in fin. jung. Gomes. in l. Tauri 29. n.
34. Hahn ad Wesenb. d. collat. dot.*

§. XII. Jocalia, quæ dantur arrhæ loco liberis tempore
sponsaliorum tanquam accessio quædam dotis, quæ vel venire
solent generali nomine, der Aussteuer / vel in specie dici, die Ver-
besserung *l. 17. C. d. collat. dot. c. 42. d. R. I. in 6. arg. l. 8. d. jur. dot.*
debent conferri, nec filia ista lucrari potest *arg. l. 25. ff. d. pecul.*
*Schneidew. in §. 20. n. 47. Inst. d. action. Richter p. 4. conf. 14. n.
10.* & ita pronunciavit Facultas Juridica Rintheliensis anno 1662.
Solte aber die Mutter sich zu der Theilung freywillig erbie-
ten / so sind die beede Kinder dasjenige / was sie vivo patre
loco dotis vel donationis propter nuptias und sonst zu ihrer
Aussteuer an schönen kostbaren Kleidern / Ringen / Nahlschack /
nicht aber was sie zu deren Hochzeit gewendet / wenn darüber
kein Verzeichniß oder ander Nachrichtung vorhanden / wie es
damit solle gehalten werden / zu conferiren und in die gemeine
Theilung zu bringen oder an dem Antheil abfürzen zu lassen
schuldig. Nisi forsan jocalia ista sint parvi valoris, aut aliunde
constet, vel patris donatio, vel voluntas ejus contraria, cum eo
casu præsumtio cedat veritati *l. 24. ff. d. probat. Carpzov. p. 3.
c. II. d. 12.*

§. XIII. Quanquam in successione descendantium tan-
tummodo locus sit collationi, non in Ascendentibus aut Colla-
tera-

teralibus, quippe in quibus communicationis ratio cessat, quia nullus horum defuncto, de cuius hereditate agitur, sed sibi acquisivit Jason *in l. si emancipati n. 26. C. d. collat.* In ditione tamen Electorali Saxonica per *Constit. Elector. 20. p. 3. §. Liese aber der Verstorbene etc.* sive extent liberi, sive non, uxor marito ignobili ac plebejo succedens omnia sua bona qualiacunque etiam fuerint, ad maritum allata & stante matrimonio ex hereditatibus vel undicunque acquisita inferre, & cum liberis aliisve heredibus conferre tenetur, & postea ex communibus bonis quartam vel tertiam partem petere potest, textus est *in Constit. Elect. p. 3. const. 20. Berlich. p. 3. concl. 27. n. 37.* Id quod tamen extra Electorat. Saxonicum Coler. *decis. 61. n. 49. & seqq.* & in casu, ubi uxor vel ex statuto, vel pactis certam partem e bonis mariti lucratur, haud obtinet. His enim casibus debitam portionem absque omni collatione lucratur Berlich. *d. l. n. 48.* Jure civili quid obtineat, an & quando collatio ab uxore sit facienda vid. Wesenbec. *in paratitl. ff. de collat. bonor. n. 4.* Secus est in *Jocalibus* & vestibus uxoris propriis, quæ ad Geradam quidem pertinent, sed à solâ uxore in dominio & custodia ad ornamentum & amictum muliebrem custodiuntur & conservantur, has enim & similes res conferre non tenetur, sed unâ cum portione sua statutaria auferre non prohibetur Coler. *decis. 60. n. 4. & decis. 62. n. 8.* Berlich. *ibid. n. 42.* In Archi-Episcopatu verò Magdeburgensi Vidua sive dotem intulerit aliaque bona marito tradiderit, nec ne, integram Geradam retinet, non solùm sua jocalia & proprias vestes, sed omnes omninò res ad Geradam pertinentes *Landtags Abschied zu Hall d. anno 1678. §. Nachdem auch vord fünffte etc.*

§. XIV. Iis rebus, ex quibus fructus & lucrum percipi non potest, *collectæ, Steuer / Anlage /* non imponuntur *l. 4. §. 1. ibi: frui certis ex causis non possit. ff. d. censibus.* Hinc Jocalia seu ornamenta, tanquam mobilia pretiosiora domestica à collectis immunita sunt *Recess. Imper. d. anno 1542. §. Doch sollen eines jeglichen Kleinodien.* Qui tamen locus loquitur non absolute, sed distinguit inter ea, quæ quis pro conditione & statu suæ personæ possidet; & quæ ad luxum & pompam habentur. Ita ut de his collectæ solvendæ veniant; Verba textus sic habent:

Doch

Doch sollen in solchem Anschlag eines ieglichen Kleider / Klei-
nod und Silber-Geschirr / derer ein ieder NB. seinem Stan-
de und Wesen nach sich zugebrauchen / nicht wol entbehren kan/
ausgenommen werden. *Posset enim alioqui sic fraus legi fieri,*
dum quisque sibi ejusmodi res comparaturus esset, ut in iis to-
tum patrimonium constitutum habeat, ne de iis censum solve-
re teneretur, jung. Knipschild. d. civitat. Imperial. lib. 2. c. 17. n. 39.
Bornit. d. arario lib. 4. c. 2.

§. XV. *Ex bonis feudalibus* ob jocalia propter festivita-
tem nuptialem comparata erogatos sumtus solvere tenentur
feudi successores, non heredes allodiales *Constit. Elect. Saxon. 46.*
ibi: wegen Aussteuerung der Töchter / quæ verba omnes omni-
no sumtus in elocationem factos denotant, *Carpzov. p. 2. c. 46.*
def. 14. Ita pronunciarunt Scabini Lipsienses: Ob Er nun wol
über das Lehn etliche Erbgüter nach sich verlassen / der Lehns-
Folger auch in die gemachte Schuld nicht gewilliget / Dies
weil aber dennoch solche Schuld / zu Aussteuerung des Schuld-
ners E. B. K. Brudern Tochter und Erlegung 1000. fl.
Hochzeit- und Schmuck-Gelder hat müssen gemacht und auf-
genommen werden / etc. So ist auch mehr berührter Lehns-
Folger obangeregte Schuld zu samt den Zinsen aus dem Lehn
zu erstatten schuldig / und es bleiben die Land-Erben damit bil-
lig verschonet B. K. W.

§. XVI. *Quid in delictis* circa Jocalia justum sit, paucis
videbimus. Scilicet vendens jocalia si dolum committit, im-
postor ejusmodi Stellionatus reus fit *l. 1. §. 2. in fin. ff. d. pignorat.*
act. Sic Imperatorem Rudolphum Gemmarium, qui rubini co-
lorem remissiolem supposito folio rubicundiori tantummodo
auxerat, infamia notasse refert Athanasius Kircher. *M. S. libr. 12.*
sect. 5. D. Reimers d. l. c. 6. ubi ex Alciato *Parerg. lib. 11. c. 1.* sin-
gularem pœnæ speciem memorat, quâ Imperator Gallienus
gemmarium, qui Conjugi ipsius gemmas vitreas pro veris ven-
diderat, affecisse dicitur; Jussit enim Imperator impostorem il-
lum tanquam Leoni objiciendum duci, Leonis verò loco Capo-
nem e cavea emisit, mirantibusque cunctis, per Præconem pro-
nun-

frunciari iussit : *Imposturam fecit, & imposturam passus est.* Cujac. in paratitl. C. d. crimin. stellion. & in comment. C. eod. Besold. in thesaur. pract. ibique Ditherr. in voce Jubiliver. Caterum gemmarum vel aliorum jocalium artifices si gemmas vel jocalia veras non restituant, sed cum meliora acceperint, alia viliora dolo malo supponant, non conducti solum iudicio l. 28. ff. loc. cond. sed & doli & Stellionatus actione, uti jam dictum, imò furti quoque conveniri possunt; cum adversus fraudulentam alterius pro altero suppositionem furti quoque actio prodita sit l. 20. pr. l. 66. §. 4. l. 52. §. 21. d. furt. Q. Si culpa artificis gemma pretiosa frangatur, artificis verò facultates damno, gemmis dato, resarciendo non sufficiant, num pœna corporalis ipsi infligi possit? Resp. Si is, qui in ære non habet, ex culpa levissima quid commisit, ad pœnam corpori infligendam non obligatur Robert. Maranta in specul. aur. advoc. p. 4. dist. jud. 1. n. 89. Claud. d. Battandier in prax. caus. crimin. reg. 83. n. 1. 2. Hinc utili cautela sibi consulit, qui fidejussoribus idoneis acceptis de indemnitate præstanda stipulatur arg. l. 54. pr. ff. locat. Reimers d. l. cap. 3. n. 81.

§. XVII. Quando mulier jocalibus, blanditiis promissionibusque inducta stuprum admisit, stuprator gravius puniendus videtur, quàm stuprator simplex D. Stryke dissert. de jur. blanditiar. cap. 6. n. 50. Quæritur autem : Num ejusmodi stuprum pro violento sit habendum, ex eo, quòd blanditiæ, promissiones & dationes munerum, & alie ejusmodi fallacie coactioni equiparentur? Negat. Cum aliàs omne ferè stuprum mortis pœna afficiendum esset, vix enim datur, in quo ex parte stupratoris fallaces persuasiones & promissiones non intervenerint Bossius in tit. de coit. damn. & punib. n. 66. D. Stryk. d. l. n. 53. Præterea jocalium & donorum missio est adminiculum seu suspicionem facit de adulterio Hostiensis in summa d. testib. Abbas in c. præterea n. 7. X. de testib. Cothm. respons. jur. 16. n. 67.

CAP. VI. & ULT.

DE

CONTRARIIS ET AFFINIBUS JOCALIORUM.

SUMMA.

SUMMARIA.

S. I. Jocalia dissolvuntur per Conflationem. Specificationem. Quando à viris possidentur. II. Affinia jocalium sunt vestes pretiosæ. Mundus. Fucus seu Pigmentum Schmincke. Conopea die Vorhänge umbs Bette. Supellex in puerperio. Res geradica. Currus. Cistæ.

S. I.

Dissolvuntur Jocalia, neque in ornamentorum numero habentur, quando v. gr. Catena, vel armilla *conflatur*, aded ut aurum rude, & ad ornamenta muliebria non elaboratum, (unge-wircket Gold/ Landrecht lib. 1. art. 24. ad Geradam non pertineat Landr. lib. 1. art. 24. aber ungewircket Gold und Silber gehöret die Fraue nicht an / etiamsi res ista conflata ad hoc sit destinata; Sola enim mulieris voluntas & intentio qualitatem rerum geradicarum dare nequit Carpzov. p. 2. c. 30. d. 15. Vel quando jocalia *specificantur* seu in aliam speciem transformantur. v. gr. Si ex catena aurea vas potorium vel escale fiat. Naturam suam amittunt jocalia geradica, quando à viris incipiuntur possideri. Sive igitur per emtionem, sive per donationem, sive per successionem jocalium geradilium participes fiant masculi, in ipsorum personis tamen istæ effectum alioquin habere solitum non gignunt, nec post se relinquunt. Dan. Moller 2. Semestr. c. 6.

S. II. Affinia jocalium sunt VESTES seu VESTIMENTA, sub quorum appellatione continentur omnia, quæ ad vestiendum hominem ac vestiendi causa comparata sunt arg. l. 45. ff. d. oper. libert. intelliguntur tamen hinc vestes FESTIVÆ & PRETIOSÆ Mantica d. conjectur. ult. volunt. l. 9. t. 3. MUNDUS vid. cap. 1. th. 3. FUCUS seu PIGMENTUM Schmincke / quo fœminæ, ut vitia corporis tegant, sese tingere solent, qui modus sese emundandi peccaminosus est, cum judice Augustino Serm. 247. d. tempore, Deum omnipotentem ac prudentissimum Plasmatores quasi corrigere non dubitent, quod non elegantiore formam ipsis concesserit, Eidemque evidenter dicere videntur: cur me fecisti sic? CONOPEA die Vorhänge umbs Bette / & SUPELLEX, quæ utuntur mulieres IN PUERPERIO Sechs Wochen Geräthe / & RES GERADICÆ reliquæ, de quibus Goldbec. d. Gerada. CURRUS, quo sponsa vehitur, & CISTÆ Braut-Wagen und Braut-Risten. Cothman. conf. 3. n. 42. Eos quidem Belold. in thes. pract. voc. Jocalia, ad jocalia refert, ast non ita benè. Tantum!

H

SUPER-

SUPERPONDIA.

I.

Placet Lex, quam profert Tiraquell. in 3. leg. connubiali
in fine.

Fœminæ Maritis Aut Præsentibus,
Aut futuris non cæteris modeste
Se ornanto.

Formosasque utcunque poterunt,
citra fucum efficiunto.

Viri negligentius, & quantum satis
erit ad munditiem, & dignitatem
ex more regionis tuendam
cultui corporis studento.

Atqui viri vestimentis, ornamentisque
Muliebribus, & contra fœminæ
Virilibus, nisi si qua necessitas aliave
justa causa ingruerit, abstinento.

II.

Quæst.

*Num Virginibus & Fœminis per honestatem
liceat gestare nuda pectora?*

Placet sententia, quam ex Concionatore quodam D. Schoock.
*in dissert. singul. de Legibus Vestiariis th. 16. adducit: Cum à lapsu
prote-*

protoplasti libido & omnis generis foedæ concupiscentiæ in membris nostris jam ante nimium quantum, exardescant, nos infami hinc incendio pabulum insuper sufficimus & ardenti camino prælargè oleum affundimus: colimus & comimus nos, & sic cultosque comtosq; mutuis aspectibus propinamus, ut si fortè sopita dormiat lascivia, ad has illecebras reviviscat. Memini, & si nondum senio confectus, cum non tantum corpora, sed & vestes ipsæ honestissimè tegerentur; Viri suas promissiore nigro pallio, suas matrone nigra & per totum corpus defluente palla tegebant. At nunc tantum abest ut vestes tegantur, ut penè etiam detegantur corpora, & initium alicubi jam factum est, ritu planè non Germano, sed extero & inverecundo. Non satis est pompaticæ ostentationis, curiositatem omnium oculisingere, jam etiam, quæ olim velata, nudamus & paulatim pectus aperimus. Quod quid aliud est, quàm pudicitiam aperto Marte oppugnare? Quid hoc aliud, quàm irritare cupiditates hominum jam ante incitatas. Annon hoc nobile specimen est flagitiosæ stultitiæ, & quæ primas mereatur? Ex Italia in Germaniam & Hollandiam non ita pridem migravit hæc lascivia: sed quod noveris, non ex honestioribus aulis & nobilium civiumque domiciliis, sed è prostibulorum collegiis & infamibus gurgustiiis atque fornicibus.

Hac enim esca publicè exposita & objecta irritant libidines & è vulgatis nudatisque corporibus quæstum faciunt.

Cl. Creutzinge,

TE non litasse Murciae Deæ foedæ
Et noxiæ, constabit inde fortasse,
Vice quòd secundâ disputare conaris.
Hic ardor ad Virtutis arduæ templum
Scientiasque splendidas via est. Pergas
Hac in via laudabili, Tuis Numen
Conatibus prosperrimos dabit fines.

Quod ex animo vovet

P R Æ S E S.

DUm scripto quid sint CREUTZINGE Joca-
lia tractas

Rem facis insigni celebrandam laude paras-
que.

Perge ut cæpisti, FAVOR, Tu hoc tramite
perge,

Commoda sponte sua surgent hic plurima
circum,

Et natale solum cinget tua tempora fertis
Te vocitans solum (mihi crede) *Suum Decus*
omne.

*Pet. - Eximio Dn. Respondenti, Amico &
Conterraneo suo dilecto
scribeb.*

Johannes Georgius Simon, D.

AS 55 10
AB: 153 710

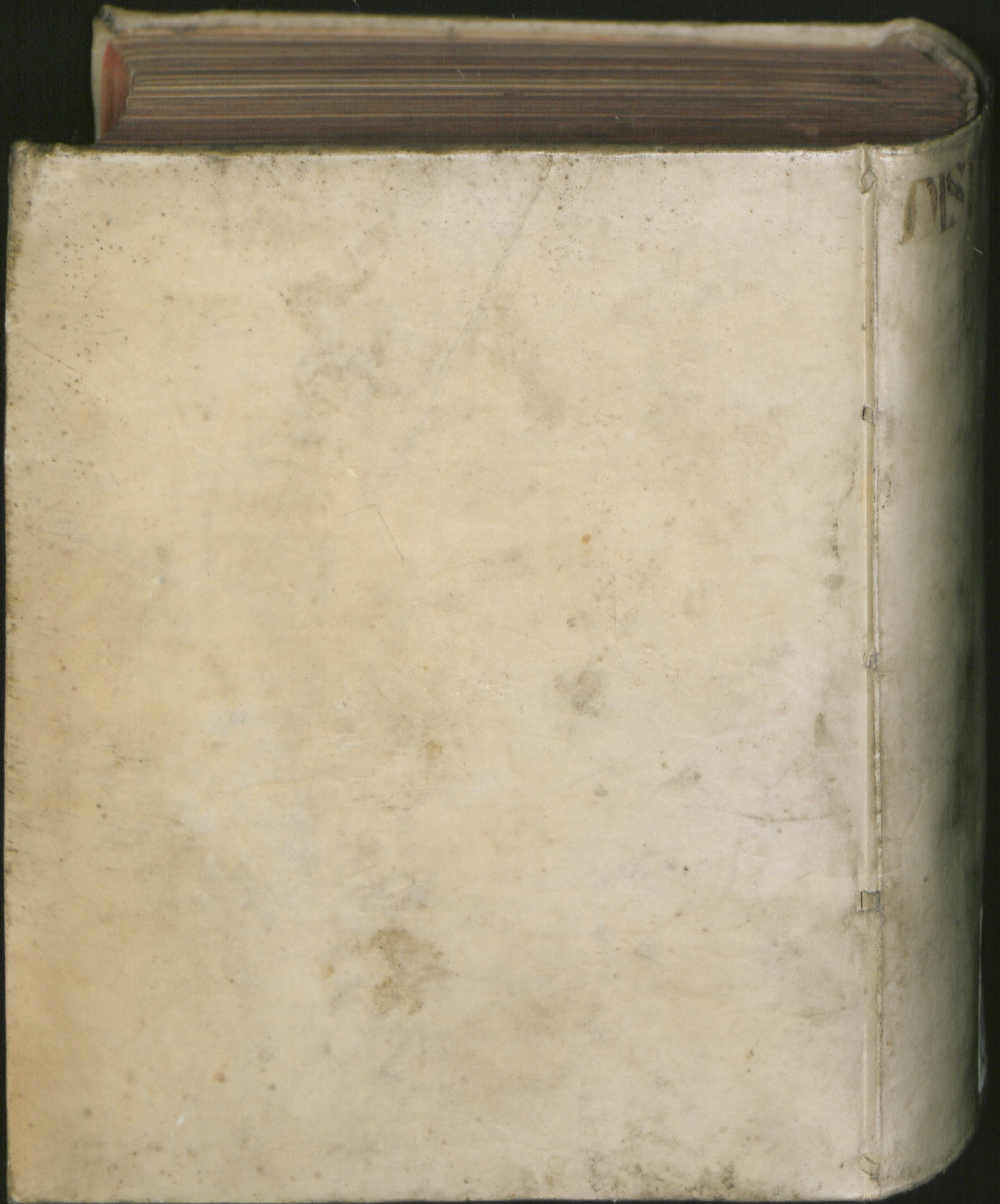
ULB Halle 3
005 301 319

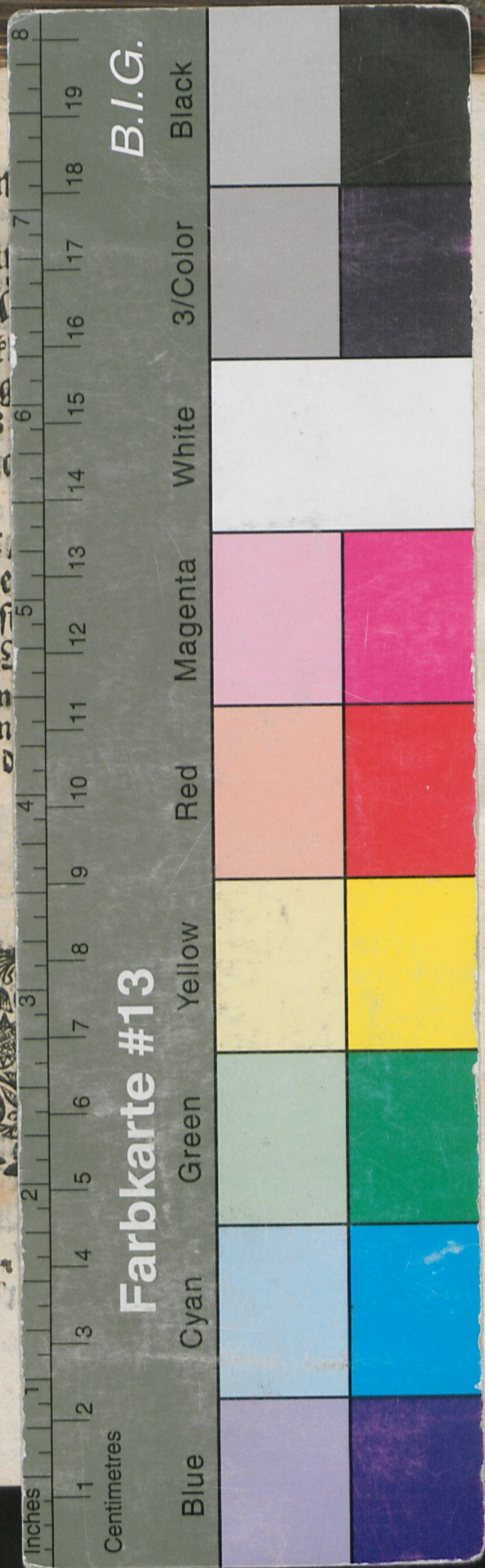

Sb.

VD17

DISSERTATIO
DE
JOCALIBUS

Vom
Weiber-Schmuck

Quam
In Illustri Academiâ Salana

PRÆSIDE
PETRO MÜLLERO,

U. J. D. & Prof. Publ.

In Jctorum Auditorio

ad d. Maj.

Publica ventilationi submittit

AUTOR

CASPARUS Greubing/

Hallens.Sax.

JENÆ, Literis Müllerianis Anno 1680.

10.

